

# Årsrapport 2022



**FSI**

FORSVAR- OG  
SIKKERHETSINDUSTRIENS  
FORENING



# Innhold

1	<b><u>ORGANISASJON</u></b>	5
	Hvem er FSi?	6
	Styret og administrasjon	8
	Organisasjon	10
	Økonomi	12
2	<b><u>AKTIVITETEN I 2022</u></b>	14
3	<b><u>PLAN FOR 2023</u></b>	32
4	<b><u>STYRETS KONKLUSJON</u></b>	48
5	<b><u>VEDLEGG</u></b>	54
	Medlemsbedrifter	56
	Årsregnskap 2022	58
	Revisors beretning	66
	Budsjett 2023	68
	FSi grupper og utvalg	70
	FSi arrangementstatistikk 2022	72





# Organisasjon

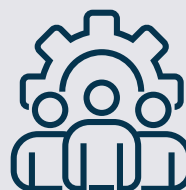
HVEM ER FSI?  
STYRET OG ADMINISTRASJON  
ORGANISASJON  
ØKONOMI

# Hvem er FSi?

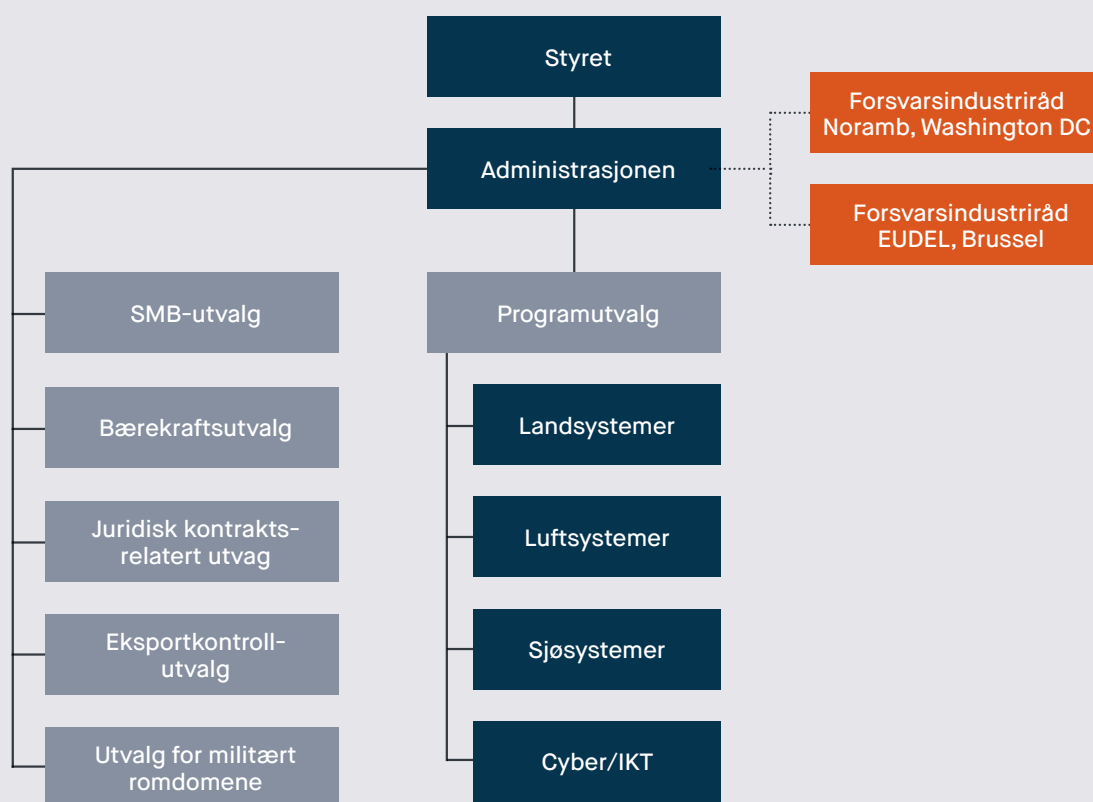
En uavhengig og selvstendig interesseorganisasjon for industri-, leverandør-, og kompetansevirksomheter som har forretningsmessige interesser knyttet til leveranser av produkter, varer og tjenester mot markeder innenfor forsvar, sikkerhet og beredskap nasjonalt og internasjonalt.



**191**  
Medlemsbedrifter



**8018**  
Årsverk



FSis organisasjon pr. 31. desember 2022.

# Styret og administrasjon

## STYRETS MEDLEMMER

**Pamela Willgohs** | Kongsberg Defence & Aerospace AS (*styreleder*)

**Gudmund Kjærheim** | Fjord Defence AS (*nestleder*)

**Tomas R. Andersen** | Nammo AS

**Tom Tuhus** | Thales Norway AS

**Sergei Moore** | NFM Group AS

**Erlend Skjold** | Chemring Nobel AS

**Egil Simonsen** | Electronicon AS

**Ivar Sehm** | Data Respons AS

## VARAMEDLEMMER

**Kyrre Lohne** | Kongsberg Defence & Aerospace AS (*personlig vara for Willgohs*)

**Stian Kjensberg** | Thales Norway AS (*personlig vara for Tuhus*)

**Øystein Håkonsløyken** | Nammo AS (*personlig vare for Andersen*)

**Carl F. Sejersted Bødtker** | NFM Group AS (*personlig vara for Moore*)

**Christian Fuchs** | TINEX AS (*1. vara kategori II/III*)

**Trygve Sten Gustavsen** | Axnes AS (*2. vara kategori II/III*)

**Roar Langen** | Aircontact Group AS (*3. vara kategori II/III*)

## ADMINISTRASJON

**Torbjørn Svensgård** | adm. dir.

**Mari Ulstein** | direktør kommunikasjon og forretningsutvikling

**Tom Ivar Stie** | seniorrådgiver

**Terje Nylund** | seniorrådgiver





FOTO | Martin Krogh / Forsvaret

# Organisasjon

## PROGRAMUTVALGENE

Programutvalgene under FSi er sammensatt av representanter fra FSi medlemsbedrifter. Utvalgsstrukturen speiler Forsvarsdepartementets investeringsprogrammer innenfor land-, sjø-, luft- og cyberdomenet, og er foreningens grensesnitt mot disse.

Føring for etablering og utvikling av støttegruppene er gitt i den nasjonale forsvarsindustrielle strategien. Støttegruppene er en arena for gjensidig informasjonsutveksling mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien i Norge, og et forum for innhenting av synspunkter i forbindelse med forsvarsindustrielle vurderinger.

## SMB – UTVALG

Mange små og mellomstore bedrifter opplever at det er utfordrende å få markedsadgang til forsvarsmarkedet, både nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er det krevende å få finansiering av utviklingsaktiviteter. FSi har derfor opprettet et eget utvalg for små- og mellomstore bedrifter i foreningen. Utvalgets målsetting er å bidra til å bedre SMBenes rammebetingelser og på den måten øke mulighetene for markedsadgang. Utvalget skal også støtte administrasjonen i dialogen med Forsvarets organisasjon, seg imellom og mellom SMB-bedriftene og de store bedriftene, samt bidra til økt kompetanse hos SMBene om Forsvarets investeringskonsept.

## BÆREKRAFTSUTVALG

I lys av at bærekraft får økt oppmerksomhet og at forsvarssektoren i økende grad blir utfordret på å bidra til å nå bærekraftsmålene, er det hensiktsmessig å styrke foreningens engasjement på området. Interesseguppen for etikk og antikorrupsjon ble i 2022 erstattet av et bærekraftsutvalg som vil ta opp i seg aktivitetene som hittil er blitt ivaretatt av interesseguppen for etikk og anti-korrupsjon og videreføre dette arbeidet.

## UTVALG FOR JURIDISKE OG KONTRAKTSRELATERTE SPØRSMÅL

FSi blir i økende grad involvert i saker som krever juridisk og/eller kontraktsrelatert kompetanse. Styret har derfor etablert et utvalg for juridiske og kontraktsrelaterte spørsmål. Utvalget er lagt under FSi sin administrasjon som et rådgivende organ og trer i funksjon når det er et konkret behov etter anmodning fra administrasjonen.

## EKSSPORTKONTROLLUTVALGET

Styrker foreningens kompetanse om praktiseringen av eksportkontrollregimet og foreningens evne til å formidle informasjon og gir råd til medlemsbedriftene i generelle spørsmål om lover, forskrifter, retningslinjer for eksportkontroll og praktiseringen av disse, er det opprettet et eget utvalg for eksportkontroll. Utvalget er underlagt FSis administrasjon og består av inntil seks representanter fra FSi medlemsbedrifter.



#### **FORSVARSGINDUSTRIRÅD VED DEN NORSKE AMBASSADEN I WASHINGTON D.C.**

Siden 2009 har Norge hatt en stilling som Defence Industrial Counsellor ved Den norske ambassaden i Washington D.C. Formålet er å støtte norsk industris aktiviteter i det amerikanske forsvarsmarkedet.

Stillingen finansieres av Forsvarsdepartementet, Innovasjon Norge og Forsvarsindustriråd ved EU-delegasjonen i Brussel.

#### **FORSVARSGINDUSTRIRÅD VED EU-DELEGASJONEN I BRUSSEL**

Det europeiske samarbeidet på forsvarsmateriellområdet er i rask utvikling. Etableringen av det europeiske forsvarsfondet gjør EU til en sentral aktør, i første omgang innenfor FOU. Arbeidet med det første arbeidsprogrammet for EDF har avdekket at det er et stort behov for løpende dialog og kontakt med EU-kommisjonen, andre nasjoners representanter i Brussel og Europeisk industri sine faste representanter til EU. I 2022 ble det derfor etablert en stilling som forsvarsindustriråd ved EU-delegasjonen etter modell av ordningen som har eksistert ved ambassaden i Washington DC siden 2008, delfinansiert av Forsvarsdepartementet, Innovasjon Norge og FSI.

# Økonomi

## MEDLEMSAVGIFT

Generalforsamlingen vedtok å øke medlemskontigenten med 2 % for 2022 for kategori I-III medlemmer.



### KATEGORI I

Medlemsavgift per år:  
Kongsberg Defence & Aerospace AS  
**840 709,-**

Nammo AS  
**654 616,-**

Thales Norway AS  
**468 925,-**

NFM Group AS  
**468 925,-**

### KATEGORI II

Medlemsavgift per år:

#### II A

Medlemsbedrifter med antall ansatte over 200 og med andel av omsetning i forsvar og samfunnssikkerhet lik 10 % eller mer.  
**113 240,-**

#### II B

Medlemsbedrifter med antall ansatte over 80.  
**75 307,-**

#### II C

Medlemsbedrifter med antall ansatte 10–80.  
**46 890,-**

### KATEGORI III

Medlemsavgift per år:

Små bedrifter (enkeltmannsforetak og bedrifter med færre enn 10 ansatte).  
**28 274,-**

### KATEGORI IV

Medlemsavgift per år:

Selvstendige foreninger/interesseorganisasjoner som har som formål å styrke norske leverandørers muligheter i forsvarsmarkeder utenfor Norge.  
**922 856,-**



**KATEGORI V**

Medlemsavgift per år:  
Oppstartsbedrifter  
**9 000,-**

**KATEGORI VI**

Medlemsavgift per år:  
Offentlige og private universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter i Norge.  
**9 000,-**

**HOVEDTALL**

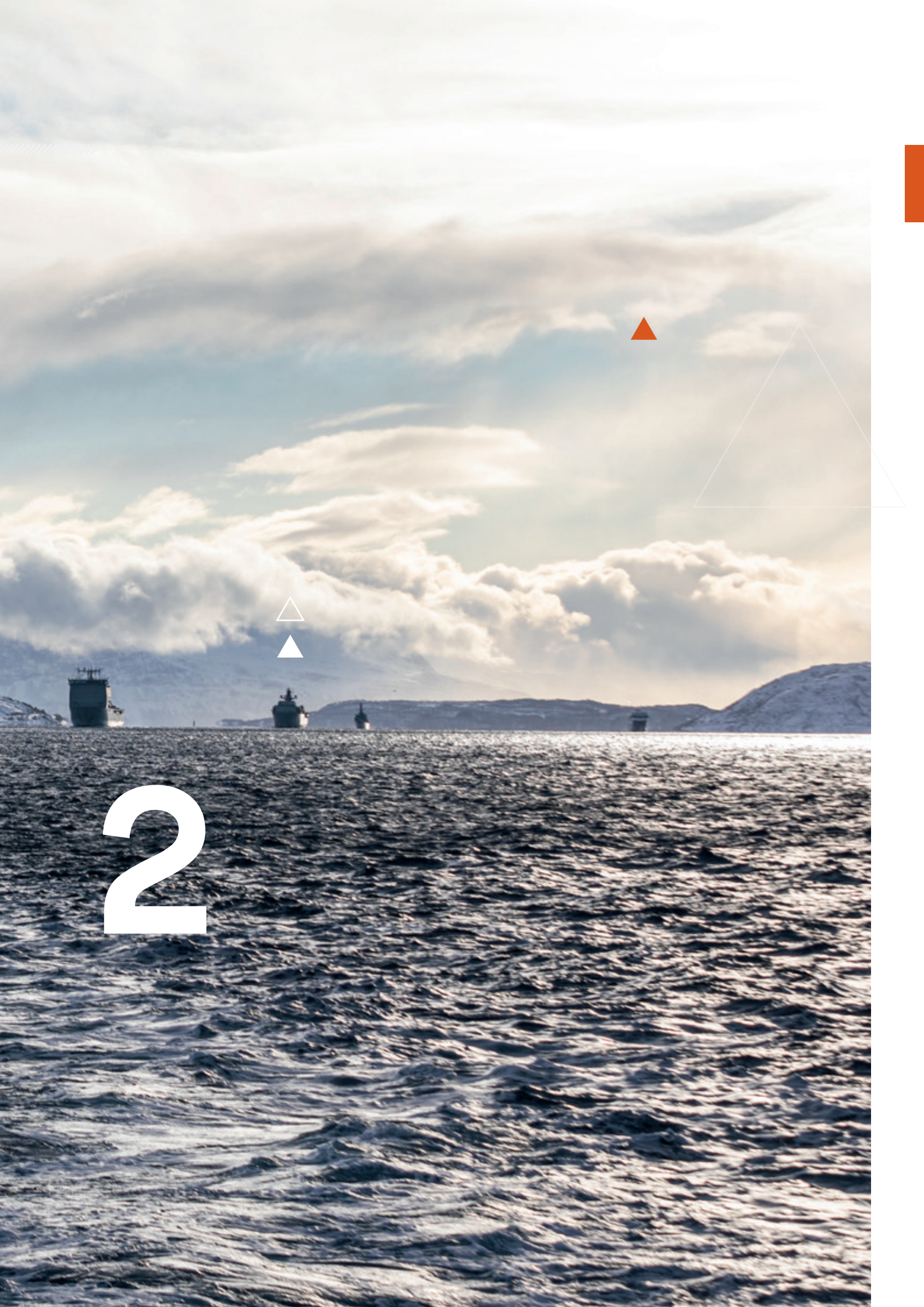
Detaljert regnskap for 2022, revisors beretning, samt styrets budsjett for 2023 og medlemsavgiften 2023 følger som egne vedlegg.

<b>DRIFTSINNEKTER →</b>	<b>30 185 000,-</b>
<b>DRIFTSUTGIFTER →</b>	<b>24 716 000,-</b>
<b>DRIFTSRESULTAT →</b>	<b>5 469 000,-</b>
<b>SUM FINANSPOSTER →</b>	<b>-144 000,-</b>
<b>ÅRSRESULTAT →</b>	<b>4 082 000,-</b>

Alle tall oppgitt i NOK.



# Aktivitet i 2022



2

# Aktiviteten i 2022

## Krigen i Ukraina og innhenting etter COVID-19 pandemien preget aktiviteten i 2022.

Etter nærmere to år med omfattende restriksjoner kunne foreningens aktiviteter gjennomføres tilnærmet som normalt i 2022. Russlands brutale angrep på Ukraina 24. februar 2022 fikk i løpet året stor betydning for innholdet i mange av de etablerte aktivitetene til FSi.

Den varig forverrede sikkerhetssituasjonen som følge av krigen i Ukraina har medført en eksepsjonell etterspørselsvekst etter forsvarsmateriell. Den kommer på et tidspunkt da rammebetingelsene i markedet gjennom mer enn 30 år har blitt optimalisert for å sikre mest mulig kosteffektiv produksjon på bekostning av evnen til raskt å kunne øke leveransene og produksjonskapasiteten. I tillegg kommer at verden akkurat er i ferd med å komme ut av en pandemi. Det medfører betydelige utfordringer i tilgangen på en rekke innsatsfaktorer som f.eks. råvarer og komponenter. Situasjonen er svært krevende og utfordrende. Industrien iverksetter omfattende tiltak for å øke kapasiteten så raskt som mulig, men er helt avhengig av at myndighetene legger forholdene til rette, slik at tiltakene også er forsvarlige utfra et forretningsmessig perspektiv. FSi har helt siden krigsutbruddet arbeidet intenst med å skape forståelse hos politiske myndigheter for at situasjonen er alvorlig og at det haster med å legge til rette for langsiktige forpliktende avtaler som gjør det mulig å forsvare

investeringene som trengs for å kunne bygge opp tilstrekkelig produksjonskapasitet til å kunne støtte Ukraina og styrke nasjonal og alliert forsvarsevne.

Myndighetsdialogen og -kontaktene ble i betydelig grad intensivert og utvidet i 2022

### 2.1. POLITISK ARBEID

FSi har i løpet av året hatt regelmessig dialog med beslutningstagere og stabsmedarbeidere i de politiske partiene, interessegrupper og andre organisasjoner med sammenfallende interesser.

I løpet av 2022 ga FSi innspill til og deltok på tre åpne høringer i Stortinget. I april om prioriterte endringer, status og tiltak i forsvarssektoren som følge av krigen Ukraina og investeringer i Forsvaret, i september om eksportkontroll og i oktober om forsvarsbudsjettet for 2023.

FSi har gitt innspill til Forsvarskommisjonen sitt arbeid og deltatt på flere møter med kommisjonen i løpet av 2022. Foreningen har også gitt innspill til arbeidet med Forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR).

Det er viktig at politikere og deres rådgivere oppdateres jevnlig slik de har et best mulig forutsetninger for å forstå hva industrien betyr for forsvarsevnen, verdiskapning,





FOTO | FSI

arbeidsplasser og industriell utvikling. Forsvarsindustrien er helt avhengig av bred politisk støtte for å ha rammebetingelser som sikrer konkurransekraft hjemme og ute.

## 2.2. MYNDIGHETSDIALOG

Dialogen med myndighetene ble videreført gjennom etablerte fora. Det ble gjennomført møte med Forsvarsministeren. Høynivågruppen (FD, FMA, FST, FLO, FFI, NSM, Kongsberg, NAMMO, Thales, NFM, KAMS og FSi) og den nasjonale kontaktgruppen (FD, FMA, FFI, FST og FSi (Styret+AD)) gjennomførte tre møter i løpet av året. Det ble gjennomført to FMA-dialogforum (FMA og FSi (Styret+AD)).

Mot slutten året etablerte foreningen direkte dialog med Forsvarsstaben for å drøfte hvordan industrien skal kunne forholde seg til Forsvarsstaben i den nye rolle som eier av materiellinvesteringsprosjektene i Forsvaret.

I april møtte styret og administrasjonen i FSi ledergruppen til FFI. Samarbeidet og dialogen med FFI ble utviklet videre. FSi er representert i to prosjektråd ved instituttet, 1505 Autonomi og 1520 Innovasjon i Forsvarssektoren.

I 2022 ble det gjennomført teknologidager med Cyberforsvaret på Jørstadmoen i mai, Heimevernet på Dombås i juni og med Sjøforsvaret på Haakonsværn i september. Det ble også gjennomført programkonferanser med alle fire investeringsprogrammene i FD. I tilknytning til Porogamkonferansen Sjøsystemer arrangerte FSi på vegne av Kongsberg Defence and Aerospace en indutridag om forretningsmuligheter i tilknytning til en eventuell anskaffelse av Standardfartøy til Sjøforsvaret.

INFO/ERFA konferansen og utstilling ble arrangert på Sundvolden i juni.

### 2.2.1. FSIs programutvalg

Programutvalgene er satt sammen av representanter fra medlemsbedrifter og speiler Forsvarsdepartementets investeringsområder, Land-, Sjø-, Luftsystemer og Informasjonsinfrastruktur. Utvalgene er sentrale i gjennomføringen av forsvarsindustrielle vurderinger og analyser og i forberedelsen og gjennomføring av programkonferanser og teknologidager. Utvalgene representerer FSi i støttegruppene for programområdene som ledes av Forsvarsdepartementet.

Årets programutvalgsmøter ble gjennomført som formøter til Forsvarsdepartementets støttegruppemøter. Gjennom årets tre møter ble fremdriften i prosjekter gjennomgått, og nye forsvarsindustrielle vurderinger drøftet.

Programutvalgene har i 2022 arbeidet med innspill til forsvarsindustrielle vurderinger for mange kommende forsvarsanskaffelser. Arbeidsformen med FD, FST, FMA og FFI er fortsatt i utvikling.

### 2.3. PROGRAMUTVALGENE HAR GITT INNSPILL TIL FØLGENDE FORSVARSINDUSTRIELLE VURDERINGER I 2022:

«FAC materiell»  
 «Kampstøttekjøretøy»  
 «Etterretnings- og overvåkningssystemer på dypet»  
 «Erstatning for feltvogn MB»  
 «Langtrekkende presisjonsild»  
 «Kampluftvern styrkning»  
 «Bakkebasert luftvern»  
 «Mulig prosjekt om anskaffelse av sonarbøyer til P-8»  
 «Counter-UAS kapasitet til Forsvaret – rask anskaffelse»  
 «Maritim helikopterkapasitet»

Programutvalg INI hadde i 2022 oppmerksomheten rettet mot innføringen av strategisk partnerskapsmodell for programmene MAST og MIME, og hvordan særlig MIME programmet planla å tilrettelegge for at Forsvaret får tilgang til teknologiske løsninger fra innovative teknologi SMBer.

### 2.3.1. Forsvarsindustrielle vurderinger/analyser

Industrien bidrar gjennom arbeidet i FSIs programutvalg med innspill til disse vurderingene og analysene. Forsvarsdepartementet, i samarbeid med FSi, har valgt å benytte investeringsprogrammets støttegrupper som arena for innledende informasjon om de prosjekter som skal gjennomgå forsvarsindustriell vurdering. Basert på denne informasjonen, og utdypende informasjon mottatt fra departementet i forbindelse med forespørsel om å utarbeide forsvarsindustriens innspill til vurderingen, starter FSi arbeidet. På de fleste prosjekter benytter FSi programutvalgene til å gi innspill, men der prosjektene er komplekse gjennomfører FSi, i samarbeid med oppdragsgiver FD, industrisamlinger for på den måten å få innspill fra en bredere del av medlemsmassen.

Innenfor de 8 kompetanseområdene blir FSi bedt om å svare på tre grunnleggende spørsmål:

- Har nasjonal industri kompetanse og kapasitet til å påta seg oppdrag innen det aktuelle prosjektet?
- Har eventuelle løsninger industrien utvikler eksportpotensial?
- Kan prosjektet resultere i etablering, vedlikehold og/eller videreutvikling av kompetanse som nasjonal industri trenger innen ett eller flere av kompetanseområdene?

Det gis anledning til å komme med generelle kommentarer. Dette benytter FSi blant annet til å gi kommentarer om benyttelse av virkemiddelapparatet og industrisamarbeid (gjenkjøp).

I noen tilfeller vil en forsvarsindustriell vurdering erstattes eller etterfølges av en forsvarsindustriell analyse. Analysen adresserer, til forskjell fra vurderingen, spesifikke bedrifter og produkter.

I 2022 ga FSi innspill til 10 forsvarsindustrielle vurderinger/analyser.

## SEMINARER

FSi, i samarbeid med Forsvarsmateriell, gjennomførte det tredje seminar over tema kvalitetsledelse og konfigurasjonsstyring i mai.

Et nytt seminar med tema fra forsvarssektorens prosjektmodell Prinsix samt et seminar vedørende ny sikkerhetslov ble gjennomført i nært samarbeid med Forsvarsmateriell.

### 2.3.3. Samarbeid for sikkerhet – nasjonal forsvarsindustriell strategi, Meld. St 17. (2020–2021)/Innst 507 S (2020–2021)

Strategien fikk bred tilslutning i Stortinget da den ble behandlet i juni 2021.

Strategien slår fast at norsk forsvarsindustri evne til å levere materiell og tjenester til Forsvaret er strategisk viktig for Norge og nasjonal sikkerhet. Den legger opp til å styrke sikkerheten gjennom samarbeid med selskaper som er teknologiledende på områder som dekker Forsvarets behov. Den forsvarsindustrielle strategien skal legge til rette for tettere samarbeid mellom Forsvaret og forsvarsindustrien, bl.a. gjennom økt satsning på konseptutvikling og eksperimentering, styrket eksportsatsning og forenkling og mer fleksible anskaffelsesprosesser slik at gjennomføringstiden for anskaffelser blir redusert og det blir enklere for små- og mellomstore bedrifter å levere til Forsvaret.

Strategien tydeliggjør i enda større grad enn forløperen (Meld. St. 9 (2015–2016)), sammenhengen mellom forsvarsindustrien, nasjonale sikkerhetsinteresser, forsynings-sikkerhet og materiellberedskap. Den legger opp til å tilpasse måten anskaffelser blir gjennomført på for å sikre en helhetlig tilnærming fra forskning og utvikling frem til gjennomføring av anskaffelser, levetidsunderstøttelse og videreutvikling. Avtaler om strategisk partnerskap med industri og næringsliv skal benyttes der dette er hensiktsmessig. Regelverk, prosesser og prosedyrer for investeringer og anskaffelser skal forenkles. Dette er viktige tiltak som kan bidra til mer forutsigbarhet, kortere gjennomføringstider og lavere kostnader. Det skal satses på utvikling og iverksettes

virkemidler og tiltak for små og mellomstore bedrifter, som både styrker bredden i norsk forsvarsindustri og imøtekommer forsvarssektorens behov.

Strategien legger også opp til å introdusere særlige tiltak for å legge til rette for at Forsvaret i større grad skal kunne samhandle med små- og mellomstore bedrifter. SMBene er en viktig del av norsk forsvarsindustri, både som en del av leverandørkjeden til de større produsentene og som leverandører av egne produkter og løsninger til sluttbrukere i Forsvaret. SMBene er også viktige bidragsytere til innovasjon i forsvarssektoren. Både fra politisk og militært hold oppfordres det til å utnytte den kompetansen og innovasjonskraften denne kategorien bedrifter kan bidra med. Hurtige endringer i trusselbildet innebærer skiftende utfordringer som raskt må kunne møtes med innovasjon og ny teknologi. Forsvarsmarkedet, som generelt er preget av lange ledetider, byråkratiske prosesser og mangel på kontinuitet fra utvikling til anskaffelse, virker avskrekkende på mange mindre bedrifter. Det kan bety at Forsvaret mister muligheten til å dra nytte av innovasjonskraften og fleksibiliteten som mange små og mellomstore teknologibedrifter har. Det er derfor viktig å legge til rette for at SMBene får en enklere hverdag i dialogen med Forsvarssektoren.

## 2.4. INTERNASJONAL MARKEDSFØRING OG FORRETNINGSUTVIKLING

Forsvarsdepartementet og Forsvaret legger stor vekt på å støtte eksport av forsvarsmateriell fra Norge. Industrien er svært tilfreds med støtten fra norske myndigheter. Foreningen har løpende dialog om deltagelse og bidrag fra Forsvarsdepartementet og Forsvaret i forbindelse med internasjonale myndighetsmøter, messer, konferanser/ seminarer og demonstrasjoner.

### 2.4.1. Messer/utstillinger

I 2022 arrangerte FSi nasjonale paviljonger på følgende utstillinger:

- ILA Berlin, Tyskland
- Eurosatory i Paris, Frankrike
- Farnborough, England

- Eurosatory i Paris, Frankrike
- MSPO i Kielce, Polen

#### 2.4.2. USA

USA er det største og viktigste eksportmarkedet for norsk forsvarsindustri. Norsk forsvarsindustri vokser i USA, både som leverandør av norskprodusert materiell til det amerikanske forsvarsmarkedet og gjennom etableringer/ oppkjøp i USA. Norskeide bedrifter har virksomheter i USA med mer enn 1200 ansatte i 14 delstater. Disse bedriftene omsatte for mer enn 5 milliarder kroner i USA i 2022.

Det langsiktige arbeidet for å posisjonere norsk forsvarsindustri som en integrert del av den nasjonale forsvarsindustrien i USA ble videreført i 2022.

I april planla FSi, og var vertsakp for et beøk fra US DOD Foreign Comparative Testing (FCT). Arrangementet omfattet møter med en rekke norske virksomheter som har teknologi og produkter som kan være av interesse for brukermiljøer i det amerikanske forsvaret og besøk til utvalgte bedrifter.

Arbeidet med å iverksette Code of Conduct (COC) mellom FD og FSi for norsk industris tilslutning til det norsk-amerikanske regimet for forsyningssikkerhet, som ble inngått våren 2018, ble videreført. I forbindelse med at COVID-19 pandemien innledningsvis skapte utfordringer i forhold til grensekryssende handel, ble avtalen om forsyningssikkerhet mellom USA og Norge aktivert som et tiltak for å sikre at leveranser fra norsk forsvarsindustri til amerikanske myndigheter og industri kunne videreføres nest mulig uhindret.

I juni arrangerte FSi i samarbeid med Kongsberg og NAMMO et to dagers kurs om amerikanske anskaffelsesregler (FAR/DFARS) i Oslo.

2.4.2.1. Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)  
Gjennom medlemskap og styrerepresentasjon i NADIC bidrar FSi til å styrke samarbeidet, og til å sikre norsk forsvarsindustri best mulige rammebetingelser i det amerikanske forsvarsmarkedet.

NADIC arrangerer den årlige norsk-amerikanske forsvarsindustrikonferansen i Washinton DC i mars og nasjonal paviljonger marineutstillingen. Sea-Air-Space i april, Spesialstyrkeutstillingen SOFIC i mai og og hærutstillingen AUSA i oktober.

## **2.5. INTERNASJONAL HANDEL MED FORSVARSMATERIELL OG EKSPORTKONTROLL**

### 2.5.1. Utviklingstrekk

Norsk forsvarsindustri vinner i økende grad frem i svært krevende internasjonale markeder. Eksporten av forsvarsmateriell ble videreført på et høyt nivå i 2022. Siden 2010 har eksporten av forsvarsmateriell fra Norge økt med over 50 %. Som følge av kontrakter inngått løpet av året og økende leveranser på allerede inngåtte kontrakter, som f.eks. F-35, forventes eksporten av forsvarsmateriell å øke ytterligere i årene som kommer. Dette er helt i tråd med ambisjonene i den nasjonale forsvarsindustrielle strategien.

Eksport er en forutsetning for en nasjonal forsvarsindustri. Omfanget som anskaffes til Forsvaret er for lite til å sikre en rimelig avkastning på investeringene i utvikling og infrastruktur. Videre er det for lang tid (20–40 år) mellom hver gang Forsvaret anskaffer en type materiell eller system, til at det er mulig å opprettholde nasjonale teknologiske kompetansemiljøer som understøtter Forsvaret, uten at disse miljøene styrkes og videreutvikles gjennom eksport og/eller deltagelse i flernasjonale samarbeidsprosjekter.

I tillegg kommer at eksportkunder bidrar til å finansiere videreutvikling og oppgraderinger av materiell som er utviklet for Forsvaret. På denne måten bidrar eksporten av forsvarsmateriell til å redusere levetidskostnadene for Forsvaret og til at systemene forblir relevante vesentlig lenger enn hva som hadde vært mulig dersom Forsvaret hadde vært eneste bruker.

Eksport av forsvarsmateriell bidrar også til å styrke forsvarsevnen til våre NATO-allierte og andre samarbeidspartnere og dermed også til trygghet og sikkerhet for nasjonen og befolkningen. I tillegg bidrar industrien vesentlig til verdiskaping,



teknologit utvikling, vekst og arbeidsplasser i mange lokalsamfunn. «Spin-off» fra forsvarsindustrien skaper produkter og systemer med utbredt bruk i det sivile samfunnet og som også gir betydelige bidrag til nasjonal verdiskapning.

#### 2.5.2. Eksportkontroll

Et stabilt og forutsigbart regime for eksportkontroll er en forutsetning for at norsk forsvarsindustri skal forbli en troverdig og pålitelig leverandør og partner i det internasjonale markedet. Det norske regelverket for eksport av forsvarsmateriell er et av verdens strengeste. Det bidrar til å sikre legitimiteten og tilliten til forsvarsindustrien.

Gjeldende lover, forskrifter og retningslinjer, og måten disse håndheves og praktiseres på, sikrer god kontroll med eksporten av forsvarsmateriell fra Norge. Utvikling, produksjon og markedsføring av forsvarsmateriell forutsetter langsiktig planlegging, og industrien er derfor tilfreds med at regjeringen ønsker å videreføre mest mulig stabilitet og forutsigbarhet basert på tydelige retningslinjer.

FSi følger derfor tett opp utviklingen og praktiseringen av eksportkontrollregimet for å bidra til at dette forblir forutsigbart. I løpet av året ga foreningen innspill til Stortingets behandling av den årlige stortingsmeldingen om eksport av forsvarsmateriell og deltok på åpen høring i i Utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget.

På høringen la FSi legger stor vekt på viktigheten av et stabilt og forutsigbart regime for eksportkontroll. Den forverrede sikkerhetssituasjonen i Europa etter Russlands invasjon av Ukraina gjør at dette er enda viktigere enn før.

Når våre allierte nå skal styrke forsvaret, for å sikre alliansens evne til avskrekking og gjennomføring av militære operasjoner som svar på et eventuelt angrep, blir norsk forsvarsindustriens rolle som leverandør av forsvarsmateriell enda viktigere. Våre allierte har tillit til at norsk forsvarsindustri er en forutsigbar og pålitelig samarbeidspartner og leverandør.

Derfor er det svært viktig at Utenriks- og forsvarskomiteens innstilling om eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2021 slår fast at det er bred politisk oppslutning om hovedlinjene i regjeringens politikk. Det betyr viderføring av et forutsigbart, stabilt og strengt eksportkontrollregime som sikrer at norsk forsvarsindustri kan fortsette veksten i det internasjonale markedet. Samtidig ivaretar regimet på en god måte behovet for å unngå at forsvarsmateriell fra Norge kommer på avveie.

Regelverket for kontroll med eksport av strategiske varer er i kontinuerlig utvikling både nasjonalt og internasjonalt. Økende flernasjonalt samarbeid og strategiske allianser mellom norsk og utenlandsk forsvarsindustri gjør at medlemsbedriftene i økende grad også eksponeres for andre nasjoners eksportkontrollregelverk som for eksempel det amerikanske ITAR regelverket. Det skaper behov for informasjon til medlemsbedriftene og gjør det nyttig å kunne utveksle informasjon og erfaringer på tvers av medlemsmassen.

FSis eksportkontrollutvalg har gjennom året støttet foreningens arbeid med å bidra til å øke medlemsbedriftenes kompetanse om eksportkontroll og arbeidet med å påvirke utviklingen av eksportkontrollregimet. Med støtte fra FSis administrasjon arrangerte utvalget et seminar om eksportkontroll i 2022.

### 2.5.3. Strategi for beskyttelse av norsk teknologi

I 2018 utarbeidet Forsvarsdepartementet en strategi for beskyttelse av norskutviklet teknologi. FSi følger opp implementeringen i dialog med FD og FMA. Som et ledd i implementeringen av strategien har FD iverksatt et arbeid for å oppdatere «Lov om forsvarsviktige oppfinnelser m.m.».

Arbeidet var forventet slutført i 2021. Det er forsinket og et forslag til oppdatert lov forventes i løpet av 2023.

### 2.5.4. FD – policy for forsvarssektorens forvaltning av rettigheter til immaterielle verdier (IP) og royalty

Etter langvarig påtrykk fra FSi ga Forsvarsdepartementet sommeren 2022 ut en policy for forsvarssektorens forvaltning av rettigheter til immaterielle verdier (IP) og royalty. Policyen presiserer eierrettigheter og bruksrett til IPR og bestemmelsene om royalty klargjøres. Det innføres terskelverdi for krav om royalty i forsknings- og utviklingskontrakter.

Policyen skal gi overordnede føringer for etatene i sektoren og legge til rette for hensiktsmessig utnyttelse av forsvarssektorens og samarbeidspartneres IP, slik at den samlede IP kan nyttiggjøres til beste for Forsvaret, industrien og samfunnet for øvrig.

## **2.6. EU**

Med etableringen av det Europeiske forsvarsfondet tok EU for alvor en rolle i den videre utviklingen av europeisk forsvarsindustri. I løpet av 2022, parallelt med at krigen i Ukraina utspiller seg, skjer det en svært rask utvikling av EU som sikkerhets- og -forsvarspolitisk aktør i Europa. Det er lang tradisjon i EU for å videreutvikle unionen gjennom krisehåndtering og i løpet av året har EU lansert en rekke nye initiativer på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området som er relevante for norsk forsvarsindustri.

I mars presenterte Unionen sitt Strategiske kompass som setter kursen for den videre utviklingen av EU som sikkerhets- og forsvarspolitiske aktør. Dokumentet beskriver Norge som EUs viktigste sikkerhetspartner etter USA.

I kjølvannet av kompasset har EU lansert en rekke initiativer som for å styrke Europeisk forsvarsindustri og bidra til å legge til ette for å kunne øke tempoet i arbeidet med å gjennomføre hasteanskaffelser som følge av krigen i Ukraina.

Allerede i mars 2022 presenterte Kommisjonen en rekke tiltak, bl.a.:

- Fremme forslag om fritak for merverdiavgift (MVA) innen begynnelsen av 2023
- Etablere nye finansieringsløsninger for forsvarsanskaffelser innen midten av 2023
- Gjennomgå av incentivmekanismene for Det europeiske forsvarsfondet
- En strømlinjeformet og mer konvergent eksportkontrollpraksis (EDF)
- Romforsvarsstrategi
- Satsning på Cyberforsvar
- Styrke evnen til militær mobilitet i Unionen
- Intensivere arbeidet med klimautfordringer i forsvarssektoren og forsvarsindustrien

Dette ble etterfulgt av et nytt initiativ i mai, der Kommisjonen la frem forslag til tiltak for å redusere gapet mellom europeiske og amerikanske investeringer på forsvarsområdet.

Blant tiltakene som ble foreslått iverksatt var:

På kort sikt:

- Etablering av Defence Joint Procurement Task Force som skal samarbeide med medlemsstatene for å støtte koordineringen anskaffelser på svært kort sikt (Ukraina)
- Rask etablering av et kortsiktig EU-instrument (forordning), med en økonomisk ramme på €500 millioner over to år (2022–24), for å styrke forsvarsindustrielle kapasiteter gjennom å incentivere medlemsstater som er villige til å gjennomføre felles anskaffelser

På middels og lang sikt:

- Etablere et felles EU-rammeverk for felles forsvarsansakffelser:
- European Defence Investment Program (EDIP) (forordning)
- European Defence Capability Consortia (EDCCs)
- Momsfritak for felles anskaffelser
- Finansiell støtte fra EU for å styrke europeisk forsvarsindustri
- Felles europeiske investeringsplaner og anskaffelser
- Flerårige planer for utvikling og anskaffelser
- Harmonisering av behov og spesifikasjoner
- Etablering av et sentralt innkjøpsorgan for EU felles innkjøp

Med dette har EU for alvor etablert seg som en svært viktig aktør i det europeiske forsvarsmarkedet. Dette er helt i tråd med ambisjonene som ble lagt frem i den globale strategien og Defence Action Plan i 2016. Krigen i Ukraina skaper et nytt og større mulighetsrom for å realisere disse ambisjonene som også gjennomføringen av allerede etablerte tiltak som det Europeiske forsvarsfondet er en del av.

Utviklingen i EU kommer til å få stor betydning for norsk forsvarsindustri muligheter for deltagelse i europeiske samarbeidsprosjekter, samarbeid med europeiske forsvarsleverandører og markedsadgang i Europa i årene som kommer.

#### 2.6.1. Det Europeiske Forsvarsfondet (EDF)

Som et resultat av forhandlingene i Stortinget om langtidsplanen for Forsvaret høsten 2020 vedtok Stortinget at Norge deltar i Det europeiske forsvarsfondet fra 2021.

Beslutningen innebærer at Norge bidrar med nærmere 2 milliarder kroner til EDF i perioden 2021–2027. Fondets samlede økonomiske ramme er på om lag 80 milliarder kroner.

Norske bedrifter og forskningsmiljøer kan delta i EDF finansierte prosjekter på lik linje med bedrifter og forskningsmiljøer i EUs medlemsland.

Det europeiske forsvarsmarkedet er svært viktig for forsvarsindustrien. Virksomheter helt eller delvis kontrollert av forsvarsleverandører med hovedkvarter i Norge har om lag 5000 ansatte i EU. Disse virksomhetene omsetter for nærmere 1 mrd EUR pr. år. Mer enn 30 % av eksporten av forsvarsmateriell fra Norge går til EU.

Gjennom 2022 har FSi kontinuerlig vært i dialog med Forsvarsdepartementet, Den norske EU-delegasjonen i Brussel og EU om norsk deltagelse i fondet.

Resultatene av evalueringen av den første runden med prosjektutlysninger i EDF er svært gode for Norge.

EU-kommisjonen har tildelt om lag 12 milliarder kroner til 61 europeiske samarbeidsprosjekter. Ca. 500 millioner kroner tilfaller norske virksomheter som deltar i til sammen 16 konsortier.

Det norske bidraget til programmet er om lag 300 millioner kroner pr. år. Det innebærer at norske virksomheter allerede i det første arbeidsprogrammet under EDF sikret seg finansiering fra programmet som overstiger Norges bidrag med mer enn 50 %. Dette er et svært godt resultat som viser at norske virksomheter er konkurransedyktige og besitter attraktiv teknologi og kompetanse. Tildelingene fordelte seg med 15 % til instituttsektoren og 85 % til industrien. Av om lag 425 millioner til norske bedrifter går 160 millioner kroner, tilvarende 38 %, til små og mellomstore bedrifter. Til sammen er 12 bedrifter og 4 virksomheter i instituttsektoren med i konsortier som har fått sine søknader akseptert av Kommisjonen.

Tett samarbeid og dialog mellom virksomhetene og Forsvarsdepartementet, som forvalter EDF i Norge, var helt avgjørende for å oppnå det svært gode resultatet. Dette viser også viktigheten av at Forsvarssektoren satser på forskning og utvikling slik at nasjonal medfinansiering til

prosjektene er tilgjengelig. FOU bevilgningene ble betydelig trappet opp i 2021 og 2022. Dette var helt avgjørende for å legge til rette for norsk industrideltagelse i EDF og det er en forutsetning at disse bevilgningene minst opprettholdes på nåværende nivå for å sikre at Norges bidrag til EDF også i årene som kommer skal komme norske virksomheter til gode.

Resultatet av tildelingene viser at både små og store norske bedrifter kan hevde seg i konkurransen om midlene i EDF. Dette er viktig fordi det gjør det mulig for norsk industri å delta i konsortier som skal utvikle teknologi som kommer til å bli benyttet i fremtidige europeiske materiellsamarbeidsprosjekter. Gjennom å delta i EDF bereder bedriftene grunnen for å komme med i slike prosjekter, etablerer samarbeidsrelasjoner med ledende europeiske forsvarsleverandører og forenkler markedsadgangen til det europeiske markedet som i utgangspunktet er svært vanskelig tilgjengelig. For Forsvarssektoren betyr dette at dersom Norge i fremtiden velger å anskaffe materiell som inneholder teknologi utviklet i EDF prosjekter der norsk industri deltar, så er kompetanse og teknologiforståelse lett tilgjengelig fra nasjonale aktører.

Det er arbeidskrevende å legge til rette for norsk industris deltagelse i EDF. Dette gjelder ikke minst i Brussel der det er viktig å være i forkant av de formelle prosessene og å søke samarbeid med andre nasjoner og deres industri. På denne bakgrunn har FD, Innovasjon Norge og FSi blitt enige om å opprette en fellesfinansiert stilling som forsvarsindustriråd ved den norske EU-delegasjonen. Stillingen ble opprettet fra og med 1. juli 2022, da Nils Chirstian Skarland tiltrådte som forsvarsindustriråd ved den norske EU-delegasjonen.

Forsvarsindustriråden skal i samarbeid med forsvarsindustrien, Innovasjon Norge samt nasjonale og internasjonale myndigheter bidra til at norske bedrifter proaktivt utnytter mulighetene gjennom European Defence Fund og utvikler tilgangen til forsvarsmarkedene i Europa.

Organisering av det europeiske forsvarsfondet innebærer at det er identifisert et antall formelle roller som skal ivaretas på nasjonalt nivå. En av disse er funksjonen som nasjonalt kontaktpunkt for EDF (National Focal Point). Denne ivaretas av Forsvarsdepartementet. I tillegg til National Focal Point skal det også være et alternativt kontaktpunkt (Alternate National Focal Point). I august ble FSI oppnevnt av Forsvarsdepartementet til å ivareta denne rollen.

For å bidra til å styrke medlemsbedriftenes muligheter i det europeiske forsvarsfondet gjennomførte FSi flere aktiviteter i 2022. I mars gjennomførte vi et matchmakingsarrangement i samarbeid med det italienske selskapet Leonardo og den italienske ambassaden i Oslo. I samarbeid med FD og Abelia ble det også gjennomført tre tematiske workshops med informasjons- og erfaringsdeling fra arbeidet med å posisjonere norske virksomheter for deltagelse i EDF.

## 2.7. BÆREKRAFT

I løpet av året har det vært økende søkelys på forsvarsindustrien og bærekraft. Dette er en konsekvens av EUs arbeid for å fremme bærekraftige investeringer, bl.a. gjennom å introdusere grønn taksonomi for investeringer. Forsvarsindustrien er ikke særlig omtalt i taksonomien, men som en konsekvens av denne introduserer finansinstitusjoner og banker egne retningslinjer som vanskeliggjør forsvarsindustriens tilgang til finansiering.

Særlig i en del mellomeuropeiske land har dette fått store konsekvenser i form av at forsvarsleverandører får ugunstige finansieringsvilkår, problemer med å tegne forsikringer og i enkelte tilfeller nektes adgang til banktjenester.

I Norge er det også tilløp til dette hos en del av bankene. I tillegg besluttet det nordiske svanemerket i februar at investeringsfond som har investeringer i virksomheter som har mer enn 5 % av sin omsetning fra forsvarsmateriell, ikke får anledning til å bruke svanemerket.





FOTO | Forsvaret

Bærekraftsutfordringen har fått stor oppmerksomhet og høy prioritet hos alle de største europeiske forsvarsleverandørene. Som følge av dette har også den europeiske foreningen, ASD, engasjert seg tungt i saken. Det har lyktes å få gehør for problemstillingen helt til topps i EU-kommisjonen og i flere av de store medlemslandene i EU. Problemstillingen er derfor i ferd med å dreie fra å være en bekymring knyttet til mulige regulatoriske tiltak til en informasjons-/omdømmeutfordring som det arbeides intensivt med i regi av ASD. FSi har deltatt aktivt i dette arbeidet og bidrar til arbeidet i ASD og koordinering med de nordiske foreningene.

For å styrke foreningens muligheter til å ta en aktiv rolle i å arbeide for å implementere bærekraftsdimensjonen hos medlemsbedriftene og påvirke videre utviklingen av politikk og reguleringer på området besluttet FSis styre å opprette et Bærekraftsutvalg som består av representanter fra medlemsbedriftene med støtte fra FSi sin administrasjon. Utvalget ble etablert høsten 2022 og er i ferd med å starte opp arbeidet.

## 2.8. ETIKK OG ANTI-KORRUPSJON

I 2022 videreførte FSi arbeidet med å bevisstgjøre medlemsbedriftene om viktigheten av å ha søkelys på etikk- og antikorrupsjons-arbeid. Interessegruppen for etikk og anti-korrupsjon består av representanter for medlemsbedriftene samt observatører fra FD, FFI og FMA, støttet av FSis administrasjon, videreførte arbeidet. Dialogen med FD og FMA på dette området ble styrket.

Arbeidsgruppen etikk og antikorrupsjon gjennomførte et seminar i februar om aktuelle temaer på området.

Etikk og antikorrupsjonsarbeidet ble i løpet av 2022 integrert i mandatet til den nye i Bærekraftsutvalget.

## 2.9. NYE KAMPFLY

Leveransene av kampfly fortsetter som planlagt. COVID-19 pandemien medførte at antallet fly som ble ferdigstilt i 2022 ble noe mindre enn planlagt. Det har i liten grad påvirket leveransene fra de norske bedriftene som deltar i programmet.

Så langt er det inngått kontrakter om leveranser til F-35 programmet fra norsk industri til en verdi av over 10 milliarder kroner. I løpet av 2023 forventes det at volumet vil øke ytterligere ettersom det planlegges å inngå nye flerårige kontrakter med norske bedrifter.

Norsk industri har fått en sterk posisjon i programmet og viser at den kan møte krav til kost og kvalitet over tid. Det er fortsatt usikkert hvor stort omfang leveransene til produksjonsprogrammet kan få, derfor er de nasjonale utviklingsprosjektene for ny ammunisjon til flyet, APEX, og nytt missil for overflate- og landmålskapasitet, Joint Strike Missile (JSM) helt avgjørende for at kampfly-anskaffelsen skal bli en industriell suksess.

Det er først når APEX og JSM realiseres at det vil være mulig å nå de industrielle ambisjonene som er lagt til grunn for kampfly-prosjektet, også når det gjelder å bringe små og mellomstore bedrifter inn i prosjektet.

Derfor var det en svært viktig milepæl da Forsvarsmateriell inngikk kontrakt om leveranser av JSM til F-35 sommeren 2021.

I forhold til vedlikeholds- og reparasjonsoppdrag på selve flyet gjenstår det fortsatt å allokere en av til sammen tre pakker (Tier 3). Prosessen er forsinket. I løpet av 2022 forventes en avklaring av omfang og tidsplan. Norsk industri er allerede inne i denne delen av programmet etter at norsk industri ble utpekt som leverandører i Tier 2 i 2019. Dette arbeidet er av meget langsiktig karakter, og som følge av at det foreløpig ikke er levert mange fly og at de som er levert hittil har få flytimer, kan det ikke forventes oppdrag til norsk industri av betydelig omfang før om flere år.

Arbeidet med å etablere et motordepot for F-135 motoren på Rygge ble videreført i 2022. Depotet er et av til sammen fem slike i verden. Aktiviteten forventes å øke ytterligere i 2023.

## 2.10. NYE UBÅTER

Sommeren 2021 ble det inngått kontrakt med den tyske leverandøren om anskaffelse av 6 U212CD, fire til Norge og to til Tyskland.



Ubåt-anskaffelsen er en unik strategisk mulighet for norsk industri. Prosjektet er det nest største investeringsprosjektet i Forsvaret noen gang med en forventet levetid på 40–50 år.

Som en del av kontrakten ble det inngått en forpliktende industrisamarbeidsavtale med leverandøren som tilsvarer omfanget av anskaffelsen. Avtalen sikrer betydelig norsk industriell deltagelse i utvikling og produksjon av ubåtene og et omfattende samarbeid om anskaffelse og videre utvikling av NSM-missiler. I tillegg påhviler det leverandøren en betydelig forpliktelse utover dette som gir muligheter for annen norsk industri både i forhold til samarbeid med den tyske leverandøren av ubåtene og underleverandørene og i forhold til markedsadgang for norsk forsvarsmateriell i Tyskland.

FSi har i 2022 fulgt opp dialogen med norske myndigheter, leverandøren og relevante utenlandske myndigheter om den industrielle dimensjonen i ubåtprogrammet. Foreningen har arbeidet for å sikre at anskaffelsen av nye ubåter resulterer i industriavtaler som gir oppdrag til norsk forsvarsindustri til en verdi som tilsvarer anskaffelsesverdien og at før det inngås kontrakt om leveranse av ubåter, skal det inngås forpliktende industriavtaler som sikrer norske leveranser.

Avtalene som er inngått ivaretar dette. De er strategiske, legger til rette for langsiktig samarbeid mellom Norge og Tyskland som favner videre enn ubåter og de sikrer at også norske bedrifter som ikke leverer store komplekse forsvarssystemer kommer med i ubåtprosjektet og sikres markedsadgang i det tyske forsvarsmarkedet.

På slutten av 2022 ble «Støttegruppe UVB» reetablert med mål om å sikre deltagelse fra nasjonal industri i drift og vedlikehold av U212CD. Gruppen har deltagelse fra nøkkelpersonell fra myndighetene ledet av FD, fra industrien dekker Programutvalg sjøsystemer dette området.

#### **2.11. FORSVARSRELATERT ROMVIRKSOMHET**

Romteknologi er en viktig del av virksomheten til mange av FSis medlemsbedrifter og Forsvarets satsning på rombasert virksomhet kan derfor innebære nye forretningsmuligheter.

I tillegg pågår en hurtig utvikling av EUs rolle i det militære romdomenet som kan få stor betydning for både forsvars- og romindustrien i Norge. EU sin Action Plan on Synergies beskriver Kommisjonen ambisjoner for å koble sammen relevante EU-programmer innenfor sivil og militært romdomene slik som Galileo, Copernicus, Horizon Europe, EDF m.fl.

I 2022 har FSi hatt særlig søkelys på EUs arbeid med å få på plass forordningen om fremtidig sikker satellittbasert kommunikasjonsinfrastruktur (Secure connectivity/IRIS2). Dette er en forordning som ikke er EØS-relevant. Norge er derfor i utgangspunktet ekskludert fra å delta i programmet. Det kan få omfattende negative konsekvenser for norsk forsvars- og romindustri, med mindre Norge kan sikres deltagelse gjennom en bilateral avtale med EU tidlig i 2023. De negative konsekvensene er om mulig enda større for norske myndigheters fremtidige muligheter til å kunne samhandle på en sikker måte med EU og EUs medlemsland, bl.a. for å sikre stabile og forutsigbare leveranser av energi til Europa.

Forsvaret øker også sin satsing på romkapasiteter. For å følge med i Forsvarets innføring av romkapasiteter, og for å kunne være en samarbeidspartner med Forsvaret og støtte opp om medlemsbedriftenes interesser, besluttet FSIs styre å opprette et utvalg for militært romdomene i 2022.

Utvalget består av representanter fra FSi sine medlemsbedrifter og støttes av FSi sine administrasjoner. Utvalget skal støtte FSi i dialogen med forsvarssektoren om industrielle muligheter i tilknytning til Forsvarets satsing i rommet og bidra til å formidle informasjon om norsk industris kompetanse teknologi og produkter som kan ha relevant anvendelse i det militære romdomenet.

## 2.12. INTERNASJONALT SAMARBEID

### 2.12.1. Bilateralt samarbeid

Det bilaterale samarbeidet ble gjenopptatt etter pandemien i 2022. Det ble gjennomført bilaterale forsvarsindustri-seminarer med UK i London i april og med Sør-Korea i Seoul i mai.

### 2.12.2. NATO/NATO Industrial Advisory Group (NIAG)

NIAG gir råd og formidler industriens synspunkter i tilknytning til alliansens politiske saker. Krigen i Ukraina og alliansens satsinger på innovasjonsprogrammer har i betydelig grad ført til økt oppmerksomhet på komiteens arbeid. Komiteen ga innspill til arbeidet med alliansens nye strategiske konsept våren 2022. På oppdrag fra alliansens materielldirektører iverksatte komiteen et arbeid for å kartlegge flaskehals i anskaffelsesprosesser, produksjonsapparat og forsyningskjeder som er til hinder for raskt å kunne reetablere og styrke materielle kapasiteter i lys av krigen i Ukraina.

I løpet av 2022 iverksatte NATO to nye initiativer som er relevante for norsk forsvarsindustri. Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA) og et innovasjonsfond. DIANA skal legge til rette for hurtig implementering av teknologi som svar på operative utfordringer allierte styrker står overfor, og fondet skal gjøre det mulig for NATO å ta en rolle i finansieringen av industrielle aktører som besitter teknologi og kompetansen som er av stor viktighet for alliansen bl.a. for å sikre kapitaltilførsel

og/eller kontroll med eierskap, teknologi eller rettigheter. Begge initiativer er i en oppstartsfasen og det vil i løpet av 2023 bli mer avklart hvordan disse i praksis blir gjennomført.

Transformasjonskommandoen (ACT) i Norfolk er har en særlig velfungerende dialog med industrien og har åpnet en rekke øvelser og andre arenaer for deltagelse fra industrien.

Den prosjektrettede virksomheten videreføres gjennom NATO-finansierte studier der norske bedrifter deltar etter behov og interesse.

Formålet med arbeidet er å legge til rette for etablering av flernasjonale prosjekter og å ta frem underlag for fremtidige NATO standarder (STANAGS).

### 2.12.3. Aerospace, Space and Defence

Industries Association of Europe (ASD) ASD spiller en stadig viktigere rolle i arbeidet med å styrke forsvarsindustriens rammebetingelser på europeisk nivå. FSi følger arbeidet gjennom direkte representasjon i ASD, som medlem i en av ASDs operative enheter, Defence Business Unit. Adm. dir. FSi er også valgt inn i styret i ASD for en periode på to år frem til juni 2023.

Kongsberg Defence and Aerospace er siden 2019 etablert med eget kontor i Brussel og direkte medlem av ASD. FSi har god dialog med Kongsberg i Brussel for å utveksle informasjon og koordinere innspill.

Det er også et godt samarbeid mellom de nordiske foreningene om det som skjer i ASD for å avklare felles posisjoner og å holde hverandre løpende oppdatert.

ASD har i 2022 konsentrert sitt arbeid på forsvarsindustriområdet mot EUs nye initiativer, herunder Det europeiske forsvarsfondet, arbeid med retningslinjer for bærekraftige investeringer og finansiering, Europas behov for å etablere en selvstendig og uavhengig forsvarsindustri, eksportkontroll, utviklingen i og dialogen med NATO, og etiske og juridiske problemstillinger knyttet til kunstig intelligens i autonome våpensystemer.

#### 2.12.4. Nordisk samarbeid

Dialogen mellom de nordiske foreningene ble videreført. Arbeidet innenfor rammen av samarbeidsavtalen mellom de nordiske forsvarsindustriforeningene, som ble inngått i november 2012, ble videreført.

Blant annet utformes det felles nordiske posisjoner som innspill til prosessene som pågår i EU for å styrke unionens rolle på forsvarsområdet, som bl.a. EDF og i den europeiske foreningen, ASD.

Krigen i Ukraina og Sverige og Finlands beslutninger om å søke medlemskap i NATO, har gjort det mer aktuelt å se nærmere på mulighetene for å styrke det nordiske samarbeidet også på forsvarsmateriell og industriområdet. FSi, i samarbeid med de nordiske foreningene, gir innspill dette arbeidet bl.a. om forsynings sikkerhet og deltok på et møte med de nordiske materielldirektørene i oktober der muligheter og utfordringer i forhold til nordisk samarbeid på forsvarsindustriområdet ble diskutert.

#### 2.12.5. Northern Naval Shipbuilding Cooperation (NSSC)

Siden 2021 har det pågått sonderinger mellom seks nasjoner (Danmark, Finland, Nederland, Norge, Sverige og Tyskland) om å etablere et samarbeid for på lang sikt å kunne opprettholde industriell kapasitet til å designe, bygge, drifte og vedlikeholde større marinefartøyer i Nord-Europa. I løpet av 2022 fikk dette arbeidet, under ledelse av Nederland, økt momentum. Arbeidet kan få stor betydning for den fremtidige strukturen til nordeuropeisk maritim industri på det militære området og for fremtidige samarbeidskonstellasjoner både på myndighets- og industrisiden, f. eks. med tanke på gjennomføring av prosjekter i EDF.

FSi har, sammen med Forsvardepartementet, deltatt i de innledende sonderingene om dette samarbeidet. Det forventes en avklaring i løpet av 2023 om hvordan dette skal utformes og hvilke nasjoner som blir med.

#### **2.13. SMB**

SMB-utvalget arbeider for at Forsvaret skal få tilgang til og utnytte den teknologiske spisskompetansen og innovasjonsevnen som

SMB-ene representerer. I en tid hvor den teknologiske utviklingen går stadig raskere, og global teknologisk konkurranse og innovasjon er på alle nasjoners forsvarsagenda, er det mer enn noen gang viktig med bevissthet om og strategi for hvordan Forsvaret kan utnytte spisskompetansen og innovasjonsevnen som SMBene har. Det ligger et uutnyttet potensial i Forsvarets utviklings- og anskaffelsesprosjekter som kan styrke samarbeidet mellom de store norske forsvarsbedriftene og SMBer, og til å involvere og videreutvikle teknologisk innovative og produksjons-SMBer i enda større grad enn i dag.

Flere teknologi-SMBer erfarer at det er begrenset forståelse og manglende strategi i forsvarssektoren for å nyttiggjøre seg innovasjon og løsninger til teknologi-SMBene.

Flere teknologi-SMBer etterspør mer aktivt samarbeid med de store norske forsvarsbedriftene, og demonstrerer i flere tilfeller at veien til suksess er enklere og kortere for eksport til utlandet enn for salg i Norge.

Av årsrapporten for 2021 fremgår det at det var registrert økende bevissthet om, og oppmerksomhet på, betydningen av små og mellomstore bedrifter, og den forsvarsindustrielle strategien inneholder i så henseende flere positive formuleringer.

Strategien skapte betydelige forventninger til at Forsvarssektoren skal legge til rette for å kunne dra nytte av kompetansen, teknologien og fleksibiliteten i de små og mellomstore bedriftene.

Så langt, nærmere to år etter at strategien ble lagt fram, er imidlertid det eneste synlige tiltaket som er iverksatt for å gjennomføre strategien, og som treffer SMBene, at tilskuddsordningen for forsknings- og utviklingsprosjekter ble trappet opp fra 75 til 125 millioner kroner/år i 2021 og 2022. I budsjettet for 2023 ble tilskuddsordningen redusert fra 125 mill. kroner i 2022 til 75 mill. kroner i 2023. Det førte til at midlene i 2023 vil gå med til å finansiere flerårige prosjekter hvor prosjektene har startet opp tidligere.

Konsekvensen er at det verken i 2022 eller i 2023 blir startet opp nye prosjekter.

Dette er svært alvorlig for mange små og mellomstore bedrifter som søkte, eller hadde planlagt å søke om tilskudd til FOU-prosjekter med Forsvaret. Tilskuddene er ofte et helt avgjørende risikoavlastende tiltak som er utløsende for å starte opp nye utviklingsprosjekter. FOU-prosjektene er også en viktig døråpner og inngangsportale for SMBer til brukermiljøene i Forsvaret. Derfor er de også i mange tilfeller en forutsetning for at SMBer skal kunne dra nytte av trekantsamarbeidet slik den forsvarsindustrielle strategien legger opp til. Budsjettkuttet bidrar til det stikk motsatte. Det skaper uforutsigbarhet og bærer preg av kortsiktig tenkning.

At Regjeringen, innenfor et budsjett som økte med 7 milliarder kroner, så seg nødt til å redusere FOU-tilskuddet med 50 millioner kroner, kan vanskelig tolkes som annet enn at FOU ikke er prioritert og at ambisjonene om at Forsvaret skal kunne dra nytte av de små og mellomstore bedriftens fortrinn er ikke lengre er til stede. Det undergraver tilliten til at den forsvarsindustrielle strategien vil bli gjennomført som forutsatt og bidrar ikke til å legge til rette for at Forsvaret skal kunne dra nytte av innovative små og mellomstore bedrifter.

Dette bekreftes i en undersøkelse FSi gjennomførte blant våre små og mellomstore medlemsbedrifter i desember 2022. Der svarte et stort flertall av de spurte at de ikke merker noen positive effekter av den forsvarsindustrielle strategien så langt.

Saken er tatt opp med Forsvarsdepartementet og på politiske nivå. Den har fått stor oppmerksomhet på Stortinget og de fleste opposisjonspartiene, inkl. regjeringens budsjettpartner, SV, fant rom for å øke posten tilbake til 2022-nivå i det alternative budsjettet høsten 2023, men uten resultat i budsjettforhandlingene. Saken er prinsipielt viktig og vil bli fulgt opp videre.

## INFORMASJONS AKTIVITETER

Foreningen har i løpet av året bidratt med forelesning på Sjefskurset på Forsvarets Høgskole og på samling for nytilsatte i Forsvarsmateriell.

I mai gjennomførte FSi et dagsseminar med ungdomspolitikere hos NAMMO på Raufoss.

I august ble magasinet «Innovasjon og høyteknologi styrker Forsvaret og nasjonal beredskap» distribuert både på papir og digitalt med Aftenposten i forbindelse med Arendalsuka.

På årets utgave av Arendalsuka gjennomførte FSi to arrangementer om industrielle muligheter i tilknytning til Forsvarets aktiviteter i rommet og industriell beredskap.

I september deltok foreningen på Sjømaktseminaret i Bergen med utstilling og innlegg i programmet.

I løpet av høsten gjennomførte Opinion på oppdrag fra Folk og Forsvar en opinionsundersøkelse om befolkningens holdning til Forsvaret og til forsvarsindustrien som FSi bidro til.

FSIs nettsider og nyhetsbrev brukes aktivt for å gi informasjon til medlemmene og for å formidle informasjon om foreningen og bransjen til et bredere publikum. FSIs nyhetsbrev fikk flere nye abonnenter i 2022. Nyhetsbrevet er en effektiv måte for å nå mange relevante organisasjoner, interessegrupper og enkeltpersoner.

Samarbeidet med FFI og Forsvarsdepartementet om å utarbeide statistikk for norsk forsvarsindustri fortsatte i 2022.

FSIs aktiviteter på sosiale medier, slik som Facebook, Twitter og LinkedIn, ble videreført i løpet av året.

Samarbeidet med tidsskriftet Militærteknikk ble videreført i 2022.

I oktober 2022 publiserte tidsskriftet «European Defence and Security» en omfattende artikkel om norsk forsvarsindustri.

## Befolkningens holdning til Forsvaret og til forsvarsindustrien

**8 av 10** er enig i at norsk forsvarsindustri er viktig for nasjonal verdiskapning, teknologiutvikling og arbeidsplasser

**3 av 4** synes det er viktig at vi har en nasjonal forsvarsindustri.

**Kilde:** Opinion / Folk og Forsvar, oktober 2022.

Høsten 2022 ga FSi anlysebyrået Menon Economics i oppdrag å kartlegge verdiskapnings- og ringvirkningseffekter av Forsvarsindustrien. Analysen skal foreligge primo 2023.

### **2.14. SAMARBEIDSPARTNERE**

#### 2.14.1. Innovasjon Norge

I løpet av 2022 har samarbeidet med Innovasjon Norge utviklet seg svært positivt. Innovasjon Norge, Forsvarsdepartementet og FSi, ble i mars enige om å opprette en fellesfinansiert stilling om forsvarsindustriråd ved den norske delegasjonen til EU i Brussel. Forsvarsindustriråden skal tilrettelegge for at norsk forsvarsindustri sine fortetningsmuligheter i EDF og andre EU-programmer som er relevante på forsvarsområdet styrkes og være en rådgiver norske forsvarsbedrifter som trenger veiledning for å orientere seg i EU-systemet.

Samarbeidet om stillingen som forsvarsindustriråd i Washington DC ble viderført i 2022.

I løpet av året ble det igansatt et arbeid for å utrede muligheten for å etablere et eksportfremmeprogram (Innovasjon Norge, High Potential Opportunity (HPO)) for norsk forsvars- og rom industri innenfor prioriterte markeder. Arbeidet pågår og en konklusjon forventes i første halvår 2023.

#### 2.14.2. Norsk Industtriforum for Romvirksomhet (NIFRO)

Samarbeidet med NIFRO ble videreutviklet og styrket gjennom 2022.

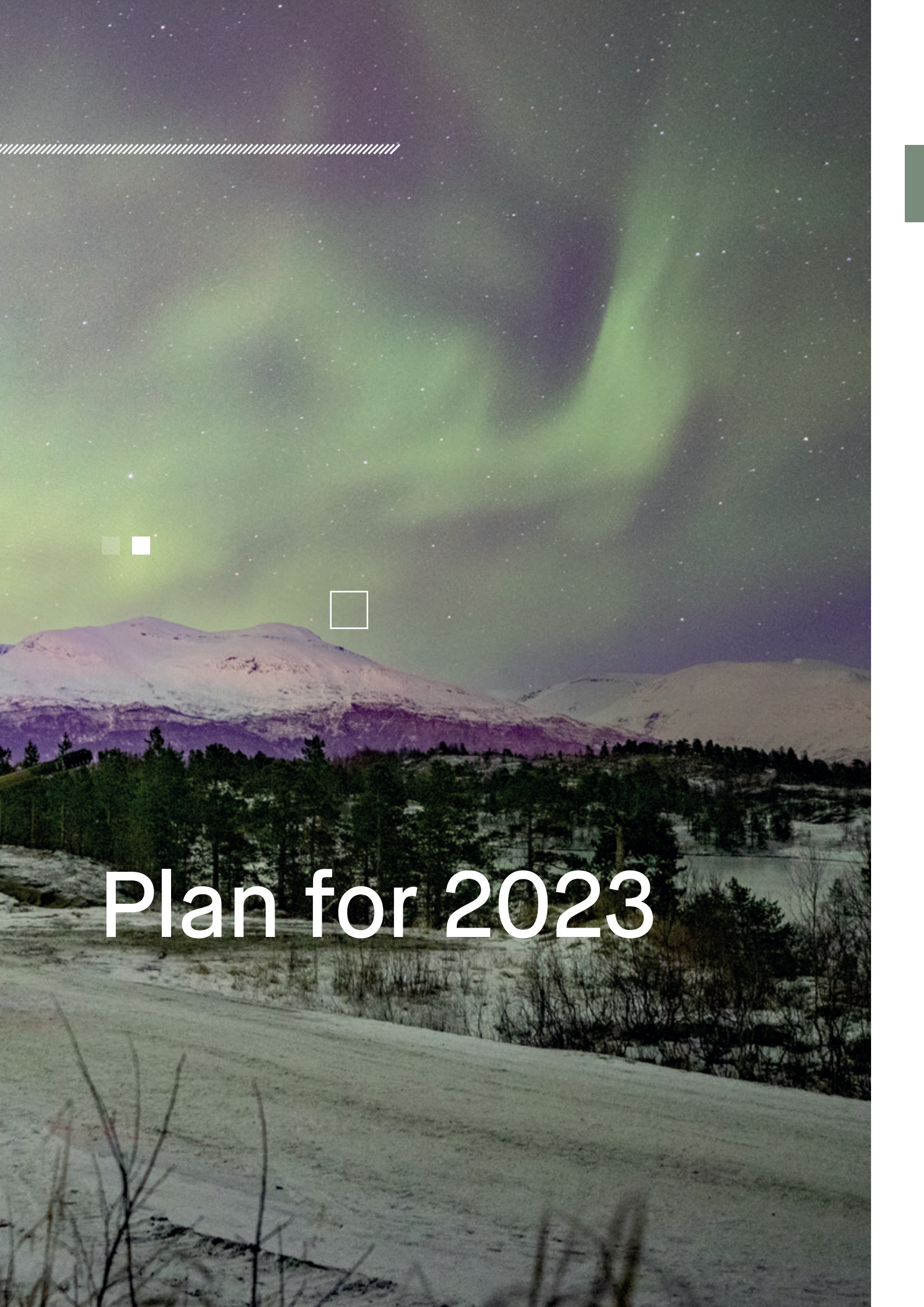
### **2.15. ORGANISASJON OG ADMINISTRASJON**

FSis organisasjon vil bli kontinuerlig utviklet for å være best mulig i stand til å ivareta oppgavene. Det er ikke gjort endringer i administrasjonens bemanning i 2022. Administrasjonen utgjør 3,8 faste årsverk som støttes med tjenester levert av NHO sentralt for bl.a. regnskap, økonomi, IT, HR og kontorer.



# 3





# Plan for 2023

# Plan for 2023

Krigen i Ukraina og en varig endret sikkerhets-situasjon som følge av denne kommer i betydelig grad til å påvirke foreningens arbeid i 2023.

Den ekstreme etterspørselen etter militært materiell som kommer som følge av krigen innebærer store utfordringer for forsvarsindustrien. FSi skal gjennom dialog med nasjonale myndigheter og medlemsbedriftene bidra til at myndighetene i størst mulig grad får dekket sitt behov for leveranser for å kunne viderføre donasjonene til Ukraina og til egne anskaffelser for å gjenanskaffe donert materiell og for å styrke Forsvaret.

I løpet av året vil det bli lagt frem en rekke dokumenter som vil være viktige innspill til arbeidet med neste langtidsplan for Forsvaret som er planlagt lagt frem i 2024. Rapportene fra Forsvarskommisjonen, Totalforsvarskommisjonen og Forsvarssjefens fagmilitære råd er sentrale bakgrunnsdokumenter for arbeidet med planen som vil kunne gi indikasjoner på hvordan det nasjonale forsvarsmarkedet kommer til å utvikle seg som det blir viktig for FSi å følge opp.

### **3.1. MYNDIGHETSDIALOG – RAMMEBETINGELSER**

Myndighetsdialogen videreføres i 2023 gjennom arbeidet i Forsvarsdepartementets ulike fora for dialog og samarbeid med industrien: Høynivågruppen, Nasjonal kontaktgruppe og Støttegruppene for investeringsprogrammene. Dialogen med Forsvarsmateriell følges opp gjennom faste møter i FMA dialogforum.

I april gjennomfører FSi INFO/ERFA-konferansen i samarbeid med Forsvarssektoren.

Dialogen med forsvarsgrenene videreutvikles og det planlegges gjennomført teknologidag med Hæren på Rena.

Forsvarets forskningsinstitutt viderefører arbeidet med å legge til rette for at Forsvaret i større grad skal kunne drive innovasjon, bl.a. gjennom utvidet samarbeid med små og mellomstore bedrifter og nyttiggjøres seg nye og banebrytende teknologier. Gjennom etableringen av ICE-WORX, som en arena for konseptutvikling og eksperimentering, legger FFI til rette for tettere samarbeid mellom Forsvarets operative avdelinger og industrien om utvikling av nye løsninger. Dialogen med FFI vil bli videreført gjennom årlige møter mellom FSis styre og FFIs ledelse, kontaktmøter med avdelingen for industri og innovasjon og deltagelse i relevante prosjektråd. FFI gjennomfører en omfattende strategiprosess som forventes slutført i 2023. FSi vil, etter anmdning fra FFI, kunne bidra med innspill til dette arbeidet.

Siden 2019 har det pågått et arbeid med å ta frem en ny lov om beskyttelse av norsk forsvarsteknologi. Det forventes at et lovutkast kommer på høring i løpet av 2023. FSi skal gjennomgå utkastet og gi høringsuttalelse. Dersom loven blir lagt frem for Stortinget i løpet av året vil FSi følge opp med relevante politiske aktører.

### 3.1.1. Gjennomføring av Nasjonal forsvarsindustriell strategi

FSi skal støtte og gi innspill til gjennomføringen av den oppdaterte forsvarsindustri- eller strategien som Stortinget sluttet seg til ved behandlingen av Innst 507 S (2020–2021) jfr. Meld 17 S (2020–2021). Det omfatter bl.a. løpende dialog med Forsvarsdepartementet og relevante aktører i forsvarsektoren om gjennomføring av de **32 konkrete tiltakene** som strategien legger til grunn at skal iverksettes. Det tas sikte på i samarbeid med FD å arrangere et oppfølgingsseminar om implementering av strategien høsten 2023.

I lys av at det er to år siden strategien ble lagt frem blir det viktig å flytte fokus fra iverksatte tiltak til oppnådde resultater for å sikre at gjennomføringen av strategien bidrar til å realisere ambisjonene og målsettingene.

Forsvarsdepartementet har signalisert at Anskaffelsesregelverk for forsvarsektoren skal oppdateres i løpet av 2023. FSi vil, etter invitasjon fra FD, gi innspill til dette arbeidet.

### 3.1.2. Forsvarsindustrielle vurderinger/analyser

Gjennom arbeidet i investeringsprogrammenes støttegrupper vil FSi videreføre arbeidet med å gi innspill og kommentarer til forsvarsindustrielle vurderinger/analyser. Arbeidet vil i betydelig grad involvere programutvalgene i FSi.

### 3.1.3. Eksportkontroll

Foreningen viderefører arbeidet med å følge opp utviklingen av eksportkontrollregimet og praktiseringen av dette. Det forventes at det blir aktuelt å gi innspill, og å delta på åpen høring i Stortinget, i forbindelse med behandlingen av den årlige Stortingsmeldingen om eksport av forsvarsmateriell.

Eksportkontrollutvalget vil videreføre arbeidet i 2023, inkludert dialogen med relevante myndigheter og andre aktører på eksportkontrollområdet. Det vil bli gjennomført et eksportkontrollseminar i 2023.

## **3.2. POLITISK ARBEID**

Forsvarsindustrien er helt avhengig av bred politisk støtte for å ha rammebetingelser som sikrer konkurransekraft hjemme og ute. Omfattende informasjonsvirksomhet og dialog med politiske aktører er svært viktig for å sikre bredest mulig forståelse for forsvarsindustriens situasjon og oppslutning om gjennomføringen av den forsvarsindustrielle strategien. Det er viktig at de politiske partiene, interessegrupper og andre organisasjoner med sammenfallende interesser, er godt kjent med norsk forsvarsindustri og hva industrien betyr for forsvarsevne, verdiskapning, arbeidsplasser og industriell utvikling.

Det er mange saker på den politiske agendaen i 2023 som det er viktig at FSi engasjerer seg i. Det forventes å komme ekstraordinære tiltak som følge av krigen i Ukraina som kan få betydning for forsvarsindustrien og som vil

kunne kreve dialog både med politikere og myndighetene. Den årlige stortingsmeldingen om eksport av forsvarsmateriell forventes lagt frem i første halvår.

Proposisjonen om investeringer i Forsvaret er ventet i april og som vanlig blir revidert nasjonalbudsjett og statsbudsjettet lagt frem i h.h.v. mai og oktober. FSi vil gi innspill til behandlingen av disse dokumentene og delta på høringer i Stortinget, dersom det blir aktuelt.

Oppfølging av relevante anbefalinger og i Forsvarskommisjonen og Totalforsvarskommisjonens rapporter som forberedelse til foreningens innspill til arbeidet med neste langtidsplan blir en prioritert oppgave i 2023.

Det blir svært viktig å følge, å gi innspill til, alle disse politiske prosessene for å bidra til å sikre at forsvarsindustriens rammebetingelser utvikler seg på en måte som industrien er tjent med. Dialogen med politiske partier og interesseorganisasjoner skal derfor videreføres i 2023. Det er også svært viktig å formidle informasjon og kunnskap om forsvarsindustrien til aktører og opinionsdannere som kan bidra til å styrke forsvarsindustriens rammebetingelser.

### 3.3. EU

EUs omfattende satsning for å posisjonere seg som en ledende aktør på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området fortsetter. Dette får i økende grad betydning for norsk forsvarsindustri sine rammebetingelser. I løpet av 2023 kommer kommisjonen til å iverksette en rekke tiltak gjennom forordninger som vil øke unionens innflytelse i det europeiske forsvarsmarkedet. Etablering av et program for å understøtte hurtige anskaffelser som følge av krigen i Ukraina forventes å komme på plass i løpet av året. Det forventes også at EU vil lansere et felles europeisk program for forsvarsinvesteringer (EDIP) i løpet av året. I tillegg vil forordningen om et sikkert europeisk satellittkommunikasjons system tre i kraft og Unionen har varslet fremleggelse av en romstrategi for forsvar og sikkerhet.

FSi vil følge opp, og så langt det er mulig, bidra til å styrke norsk forsvarsindustri sine muligheter innenfor EUs initiativer. Det gjøres gjennom en tett dialog med relevante nasjonale aktører bl.a. politiske myndigheter Forsvarsektoren, EU-delegasjonen i Brussel og institusjonene i Brussel, enten direkte, eller gjennom den europeiske forsvarsindustriforeningen, ASD.

Det forventes at et arbeidsprogram for EDF for 2023 vil foreligge innen månedsskiftet mars/april. Umiddelbart etter at programmet er publisert, vil det bli kunngjort utlysninger der norske virksomheter med samarbeidspartnere i andre EØS-land kan søke om tilskudd til forsknings- og utviklingsprosjekter på forsvarsområdet. Det arbeides også med en flerårig plan som skal gjøre det mulig for industrien å forberede seg på kommende arbeidsprogram og utlysninger.

Deltagelsen i EDF innebærer en stor mulighet for norsk forsvarsindustri til å bli med i felles-europeiske FOU-prosjekter på forsvarsområdet og vil med stor grad av sannsynlighet bli svært viktig for å sikre markedsadgang for norsk forsvarsindustri i det europeiske forsvarsmarkedet.

Finansiering av prosjekter i EDF forutsetter både at det foreligger en erklæring fra myndighetene i deltagende virksomheters hjemland om at det foreligger en intensjon, forutsatt vellykket utvikling, til å anskaffe det som skal utvikles. I utviklingsprosjekter forutsettes det også nasjonal medfinansiering som normalt skal utgjøre minst 35 % av utviklingsprosjektets samlede kostnadsramme. Det betyr at i EDF, til forskjell fra andre EU-finansierte FOU-programmer, er myndighetene direkte involvert i det enkelte prosjekt.

Det innebærer at det er helt nødvendig å sikre god koordinering nasjonalt mellom industrien og Forsvarsektoren slik at deltagelsen i EDF bidrar til å understøtte utviklingen av Forsvaret, realiserer ambisjonene i den nasjonale forsvarsindustrielle strategien og at norske virksomheter får oppdrag til en verdi som minst tilsvarer det Norge bidrar med til fondet.



FOTO | Thomas Haraldsen / Forsvaret

Skal dette lykkes, er det avgjørende at alle nasjonale aktører opptrer koordinert med felles mål, budskap og ambisjoner. Det forutsetter at den nasjonale strategien for norsk deltagelse i EDF, som Forsvarsdepartementet har iverksatt gjennomføres. Strategien skal oppdateres i 2023 og FSi vil delta i og gi innspill til dette arbeidet.

En forutsetning for at et prosjekt skal kunne finansieres med midler fra EDF er at minst tre bedrifter fra minst tre nasjoner deltar i konsortiet som søker som tilskudd. Det betyr at det er viktig å tidlig identifisere relevante prosjektmuligheter og hvilke nasjoner det ligger til rette for at Norge kan samarbeide med. Den bilaterale myndighetsdialogen mellom Norge og andre EØS-land blir i denne sammenhengen svært viktig.

Tilsvarende blir det også viktig å legge til rette for å identifisere mulige industrielle samarbeidspartnere for norske bedrifter.

FSi vil gi innspill til myndighetene og bidra til å legge til rette for å identifisere samarbeidsmuligheter mellom norske virksomheter og virksomheter i andre EØS-land, f.eks. gjennom dialogen med søsterorganisasjoner i aktuelle samarbeidsnasjoner og europeiske forsvarsleverandører. Norges deltagelse i EDF betyr også at det er viktig å følge og delta i relevante fora og aktiviteter i regi av EU og andre europeiske institusjoner og organisasjoner som Det europeiske forsvarsbyrået (EDA) og den europeiske foreningen for fly-, rom- og forsvarsindustri (ASD). Herunder å samarbeide med aktører som har sammenfallende interesser som våre for å



FOTO | Synne Nilsson / Forsvaret

påvirke rammebetingelser, videre utvikling av det politiske og juridiske rammeverket for EDF og implementeringen av fondet.

FSi skal bidra til at norsk forsvarsindustri får størst mulig utbytte av den norske deltagelsen i EDF. Det innebærer tett oppfølging mot norske myndigheter, relevante institusjoner i Brussel og europeiske søsterforeninger og europeiske forsvarsleverandører som søker konsortiepartnere i Norge m.fl.

I denne forbindelse planlegges det et promoteringsarrangement for EDF i tilknytning til INFO/ERFA konferansen i april.

### 3.4. INTERNASJONAL FORRETNINGSUTVIKLING

#### 3.4.1. Bilaterale seminarer

Det er bl.a. aktuelt å gjennomføre et arrangement med den britiske foreningen (ADS). I lys av de pågående forberedelsene til anskaffelser av ubåter og nye stridsvogner er det også aktuelt å vurdere arrangementer med den tyske foreningen. I forbindelse med et planlagt besøk av den spanske materielldirektøren til Norge i juni er et bilateralt industriarrangement med Spania til vurdering. Det kan også bli aktuelt å gjennomføre andre bilaterale arrangementer i forbindelse med næringlivsdelegasjoner i tilknytning til statsbesøk/offisielle besøk i 2023.

#### 3.4.2. Forsvarsutstillinger

FSi planlegger å gjennomføre nasjonale paviljonger i 2023 på:

- Paris Air Show, Paris
- DSEI, London
- MSPO i Kielce, Polen

### 3.5. INTERNASJONALT SAMARBEID

#### 3.5.1. Bilateralt samarbeid

Samarbeidet med utenlandske søsterorganisasjoner videreføres i 2022. Aktiviteter rettet mot USA, Tyskland, UK og de nordiske land prioriteres.

#### 3.5.2. USA

Samarbeidet med USA vil også i 2023 ha høyeste prioritet.

USA er det største og viktigste eksportmarkedet for norsk forsvarsindustri. Siden 2011 har eksporten av forsvarsmateriell fra Norge til USA økt med om lag 100 %. Eksporten til USA er i størrelsesorden 3 milliarder kroner pr. år. De store eksportkontraktene til USA sikrer kontinuerlig oppdrag til flere hundre små og mellomstore bedrifter i hele landet som er underleverandører til, og samarbeidspartnere med, bl.a. Kongsberg og NAMMO. Små og mellomstore bedrifter står for om lag 30 % av omsetningen i norsk forsvarsindustri. En betydelig del av dette er leveranser knyttet til eksport til USA.

Det arbeides kontinuerlig både fra myndighetene og industrien for å bedre rammebetingelsene for norsk forsvarsindustri i USA og å posisjonere industrien som en integrert del av USAs nasjonale forsvarsteknologiske og industrielle base. Dette er et svært krevende og langsiktig arbeid som forutsetter kontinuerlig dialog og påvirkning av politiske prosesser i USA og store amerikanske forsvarskonsern. Det krever tett koordinering mellom myndighetene og industrien og det forutsetter at tilstrekkelige ressurser er tilgjengelige. Norsk forsvarsindustri utvikling i USA viser at arbeidet gir resultater, men det gjenstår fortsatt mye arbeid med å håndtere etablerte handelshindringer og anskaffelsesprosesser som ofte detaljstyres politisk. Derfor er det svært viktig at norske myndigheter bruker enhver anledning til å synliggjøre hvordan norsk forsvarsindustri bidrar til å styrke det amerikanske forsvaret, tilfører USA teknologi og kompetanse og skaper verdier og arbeidsplasser i USA.

Det er også svært viktig at markedsadgangen ikke hindres. Derfor er det avgjørende at norske myndigheter bruker enhver anledning til å minne om, og påpeke at, Norge gjennom bilaterale avtaler om forsvarsmateriell og industrisamarbeid og forsyningssikkerhet, er unntatt fra «buy American» lovgivningen på forsvarsområdet. FSi vil videreføre dialogen med norske myndigheter for å bidra til at norsk forsvarsindustri sikres markedsadgang og best mulig rammebetingelser i det amerikanske forsvarsmarkedet.

Innenfor rammen av den bilaterale avtalen mellom USA og Norge om forsyningssikkerhet (Security of Supply arrangement), og adferdskoden (Code of Conduct), som er inngått mellom Forsvarsdepartementet og FSi, skal foreningen sammen med FD, NADIC og ambassaden i Washington D.C fortsette å bidra til å legge til rette for at norske bedrifter som har sluttet seg til koden styrker sine markedsmuligheter i USA.

Det planlegges å gjennomføre et seminar om det amerikanske anskaffelsesregelverket i Norge i 2023.

USA er i ferd med å innføre et regime for cybersikkerhet i leverandørkjeden (Cybersecurity Maturity Model Certification (CMMC)). Aktiviteter og tiltak i forhold til dette vil bli vurdert etter hvert som det blir avklart når og hvordan regimet vil bli iverksatt overfor utenlandske leverandører. FSi skal følge opp dette regimet og bidra til å formidle informasjon til medlemsbedrifter som er en del av leverandørkjeder som leverer til amerikanske myndigheter.

#### 3.5.2.1. US – Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)

Det planlegges med en NADIC-paviljong på utstillingene Navy League Air-Sea-Space i april og AUSA i oktober, begge i Washington DC. Det vurderes også å arrangere en nasjonal paviljong på SOFWEEK i Tampa i mai. Den årlige norsk-amerikanske forsvars- og sikkerhetskonferansen i Washington DC, planlegges gjennomført i april.

Gjennom medlemskap og styre-representasjon i NADIC skal FSi aktivt bidra til å styrke samarbeidet og til å sikre norsk forsvarsindustri best mulige rammebetingelser i det amerikanske forsvarsmarkedet.

#### 3.5.3. ASD

FSi viderefører medlemskapet i ASD. FSi følger arbeidet gjennom direkte representasjon i ASD, som medlem i en av ASDs operative enheter, Defence Business Unit. Fra 1. juli 2021 til 30. Juni 2023 er adm.dir. FSi innvalgt som medlem av styret i ASD.

Saker som er viktige for ASD i 2023 er: Forsvarsindustriens posisjon og rolle i den videre utviklingen av den europeiske forsvarsdimensjonen, herunder videre utvikling av det europeiske forsvarsfondet, oppfølgingen av forsvarspakken som EU-kommisjonen la frem i mars 2022 og tiltakene for å redusere investeringsgapet i Europa som ble presentert i juni 2022, implementeringen av EUs strategiske kompass og forsvarsindustriens omdømme og posisjon i et bærekraftsperspektiv. I løpet av året forventes Kommisjonen å legge frem en forordning som etablerer et europeisk program for felles anskaffelser på forsvarsområdet (EDIP). Dette kan bli svært viktig for europeiske forsvarsindustri sine rammebetingelser i mange åre fremover og vil stå høyt på agendaen i ASD.

Kongsberg Defence and Aerospace er selvstendig bedriftsmedlem i ASD. FSi aktiviteter i ASD koordineres med Kongsbergs deltakere i ASD fora, og det pågår kontinuerlig informasjonsutveksling mellom de nordiske foreningene om det som skjer i ASD for å avklare felles posisjoner og å holde hverandre løpende oppdatert. Dette vil bli videreført i 2023.

#### 3.5.4. NATO Industrial Advisory Group (NIAG)

FSi representerer Norge i NIAG i 2023 og koordinerer arbeidet som bl.a. omfatter oppfølgingen av studievirksomheten. Norske bedrifter deltar, i forståelse med FSi og etter behov og interesse i disse studiene som delfinansieres av NATO. Arbeidet i NIAG videreføres i 2023.

Det forventes at NIAG fortsatt vil bli involvert i arbeidet med å tilrettelegge for at medlemslandene skal kunne bli i stand til å videreføre donasjonene av materiell til Ukraina og reetablere sine egne beholdninger og lagre. En arbeidsgruppe med deltagelse av norsk industri skal i april avgi en rapport til NATOs materielldirektører om flaskehalsen i verdikjeden for produksjon av militært materiell og gi anbefalinger om hvordan disse skal kunne bli håndtert.

I lys av EUs økende beydning på det forsvarsindustrielle området, og at det kan komme til å få betydning for det fremtidige



transatlantiske samarbeidet, vil NIAG ta initiativ til å oppdatere rapporten om transatlantisk forsvarsindustrielt samarbeid fra 2016 i løpet av 2023. Formålet er å fremme nye anbefalinger for å styrke det transatlantiske samarbeidet hensyntatt EUs rolle og utviklingen i det bilaterale samarbeidet mellom EU og USA, som bl. a. har materialisert seg gjennom inngåelse av en samarbeidsavtale mellom det europeiske forsvarsbyrået (EDA) og USA.

I løpet av året vil Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA) og et innovasjonsfond bli fullt operative. DIANA skal legge til rette for hurtig implementering av teknologi som svar på operative utfordringer allierte styrker står overfor, og fondet skal gjøre det mulig for NATO å ta en rolle i finansieringen av industrielle aktører som besitter teknologi og kompetansen som er av stor viktighet for alliansen bl.a. for å sikre kapitaltilførsel og/eller kontroll med eierskap, teknologi eller rettigheter. FSI vil følge opp disse initiativene i dialogen med norske myndigheter og direkte overfor NATO for å legge til rette for at norske bedrifter kan delta i aktiviteter i regi av DIANA og/eller innovasjonsfondet.

#### 3.5.5. Northern Naval Shipbuilding Cooperaton (NNSC)

Arbeide med å konkretisere innhold og struktur for NNSC går videre under ledelse av Nederland. I løpet av 2023 må Norge ta stilling til hvordan en skal forholde seg til dette initiativet.

I samråd med FD, vil FSI bidra til å avklare industriens syn på norsk deltagelse og eventuell deltagelse, dersom NNSC i løpet av året formelt etableres som et flernasjonalt samarbeidsprosjekt.

#### 3.5.6. Nordisk samarbeid

Dialogen mellom de nordiske foreningene og NORDEFECO vil bli videreført. Sverige har formannskapet i NORDEFECO i 2023.

Arbeidet innenfor rammen av samarbeidsavtalen mellom de nordiske forsvarsindustriforeningene, som ble inngått i november 2012, har fått økt aktualitet bl.a. som følge av at

alle nasjonene nå deltar i EDF og Finland og Sveriges forventede tilslutning til NATO. Det er i økende grad behov for å samarbeide mellom de nordiske foreningene og andre foreninger med sammenfallende interesser for å utøve innflytelse både i ASD og overfor andre aktører i Brussel. Arbeidet med å utforme felles nordiske posisjoner koordinert med andre foreninger med sammenfallende interesser vil bli videreført i 2023.

#### **3.6. NYE KAMPFLY**

Etter hvert som F-35 programmet er kommet over i implementeringsfasen flyttes fokus til programmet for understøttelse og etter hvert videre utvikling av flyet. Det er fortsatt viktig at norske myndigheter bidrar til å holde oppmerksomheten oppe både hos amerikanske myndigheter om norsk industris rolle i programmet. Etter hvert som leveransene av fly til Norge nærmer seg slutten, blir det viktig å sikre norsk industri sin posisjon i programmet. Det innebærer bl.a. at norske leverandører til F-35 må komme med etter hvert som systemet videreutvikles og i programmet for understøttelse av flyet.

Foreningen viderefører arbeidet med å bidra til at norsk forsvarsindustri får størst mulig utbytte av F-35 anskaffelsen. I 2023 vil det viktigste være å sikre at norske myndigheter fortsatt aktivt støtter opp under de norske besvarelsene til det amerikanske programkontorets forespørsel om leverandører til tredje del av understøttelsesprogrammet for F-35. I denne forbindelse kan et høynivåbesøk til de største leverandørene til F-35 programmet i USA bli aktuelt i løpet av 2023.

#### **3.7. NYE UBÅTER**

Etter at det ble inngått kontrakt om anskaffelse av nye ubåter med tilhørende industrisamarbeidsavtale sommeren 2021 er arbeidet over i en ny fase.

Fokus blir nå å sikre at den delen av avtalen som ikke er direkte knyttet til utvikling, produksjon og understøttelsen av ubåter og samarbeidet mellom Norge og Tyskland om missiler fylle med innhold som i størst mulig grad bidrar til å realisere den forsvarsindustrielle strategien FSI fortsetter å følge opp dialogen med norske myndigheter,

politikere og leverandøren og relevante utenlandske myndigheter om den industrielle dimensjonen i ubåtprogrammet. Støttegruppe UVB med deltagelse fra FD, FST, FMA og FFi vil være et forum for å følge opp dette i 2023.

### 3.8. NYE STRIDSVOGNER

Regjeringen har besluttet å anskaffe nye stridsvogner av typen Leopard 2 fra Tyskland.

Prosjektet er en av de største anskaffelsene til Hæren noen gang og kan innebære store muligheter for norsk forsvarsindustri som leverandør av delsystemer og komponenter til vognene og strategisk samarbeidspartner med leverandøren, fremtidige leveranser av tjenester i forbindelse med drift og vedlikehold og markedsadgang for norsk forsvarsmateriell i leverandørnasjonens hjemmemarked.

I tett dialog med FD, FMA og andre aktører i Forsvarets sektor vil FSi bidra med å legge til rette for å sikre industrisamarbeidsavtalen med leverandøren av stridsvognene gir best mulig resultat for norsk forsvarsindustri.

Dette kan bl.a. innebære gjennomføring av arrangementer, dialog med leverandører og leverandørnasjonenes forsvarsindustriforeninger og andre aktiviteter i leverandørnasjonene.

### 3.9. BÆREKRAFT

Statens første og viktigste oppgave er å sørge for sikkerheten til befolkningen, og verne om og beskytte demokratiet. Uten et forsvar vil selve grunnlaget for sikkerhet være truet, og med det de grunnleggende forutsetningene for frihet og velferd. Besittelse av maktmidler og evne til forsvar fungerer som en «forsikring» for befolkningen, og muliggjør velferd, vekst og bærekraftig utvikling.

Skal Forsvaret fungere som vår «forsikring», er det helt avgjørende at det har tilstrekkelig kampkraft til at forsvarsevnen er troverdig. Norge har valgt å oppnå dette gjennom et tett samarbeid i NATO. Samarbeidet fungerer imidlertid kun dersom Norge tar på seg sin forholdsmessige andel av byrden og er en fullverdig partner i alliansefelleskapet. Da må Forsvaret ha kapasiteter som er relevante og være i stand til å ivareta prioriterte oppgaver

i hele konfliktspekteret. Dette inkluderer alt fra overvåkning og suverenitetshevdelse, til krisehåndtering og i ytterste konsekvens, væpnet konflikt.

Forsvarsteknologisk og industriell kompetanse er nødvendig for å utvikle teknologi og produkter tilpasset Forsvarets behov. Ettersom Forsvaret, hverken i Norge eller i de fleste andre land, besitter denne kompetansen, er derfor evnen til forsvar ubetinget knyttet til forsvarsindustrien. Muligheten til å kunne bruke militærmakt som et nødvendig virkemiddel for å sikre fred og en bærekraftig utvikling, forutsetter at det eksisterer en nasjonal forsvarsindustri som ikke bare er en del av den nasjonale beredskapen, men også en viktig del av Totalforsvaret. Derfor er forsvarsindustrien en avgjørende bidragsyter til FNs 16. bærekraftsmål som slår fast at fred er en forutsetning for en bærekraftig utvikling.

Forsvarsindustrien opererer i samsvar med strenge nasjonale og internasjonale lover og reguleringer. Industrien leverer produkter som er helt avgjørende for nasjonal sikkerhet og alliert evne til kollektivt forsvar. Den er derfor uunnværlig for å sikre et bærekraftig samfunn med sterke institusjoner som kan sikre demokrati og frihet i stadig mer krevende global sikkerhetssituasjon.

På tross av at forsvarsindustri er en forutsetning for en bærekraftig utvikling, kommer det stadig nye initiativer som søker å plassere forsvarsindustrien i bås med virksomhet som ikke defineres som bærekraftig og er utetisk, slik som for eksempel tobakksproduksjon, gambling, prostitusjon og barnearbeid. Det pågår også en kontinuerlig kampanje for å påvirke kriteriene i EU-taksonomien for bærekraftige investeringer under påskudd av at forsvarsindustrien er uetisk virksomhet og ikke bærekraftig. Det har så langt blant annet resultert i at enkelte kategorier av statsobligasjoner utstedt i noen europeiske land ikke kan brukes til å finansiere forsvarsleverandører og/eller -industri. Banker og finansieringsinstitusjoner avstår fra å finansiere slik virksomhet og enkelte forsikringsselskaper vil ikke forsikre virksomheter som utvikler og produserer forsvarsmateriell.



FOTO | Forsvaret

Dersom denne utviklingen griper om seg og forsterkes kan det i vesentlig grad forringe rammebetingelsene både for norsk og europeisk forsvarsindustri. Det vil svekke nasjonenes evne til suverenitetshevdelse, forsvar og bidrag til NATOs kollektive forsvarsevne og mulighetene til å opprettholde stabile rammebetingelser for en bærekraftig utvikling.

Det er derfor avgjørende å oppnå generell aksept for at forsvarsindustri er bærekraftig virksomhet og en forutsetning for en bærekraftig utvikling og oppnåelse av FNs bærekraftsmål.

FSi vil ytterligere styrke sitt engasjement på bærekraftsområdet i 2023 gjennom å inkludere temaet i dialogen med myndighetene og i informasjonsvirksomheten. Arbeidet vil i betydelig grad ta utgangspunkt i felles budskapsplattformer og tiltak

som utvikles i regi av den europeiske forsvarsindustriforening ASD.

FSi sitt bærekraftsutvalg, som ble etablert høsten 2022, vil være sentral i å utforme foreningens arbeid på dette området. Som et første synlig tiltak planlegges det, i samarbeid med forsvarsektoren å gjennomføre et seminar om bærekraft i forsvarsektoren i løpet av første halvår 2023.

### 3.10. FORSVARSRELATERT ROMVIRKSOMHET

Langtidsplanen for Forsvaret legger opp til at frem mot 2030 vil Forsvaret i økende grad ta i bruk rombaserte kapasiteter. Det innebærer også at det planlegges betydelige investeringer på dette området. Dette er et mulighetsrom for flere av FSi's medlemsbedrifter, inkludert de største norske forsvarsleverandørene, som også er ledende i norsk romindustri.

Ved behandlingen av Romstrategien våren 2020 la en enstemmig næringskomite til grunn at forsvarssektorens arbeid med romvirksomhet skal ha som formål å skaffe til veie rombaserte kapasiteter som trengs for å utføre eget samfunnsoppdrag og at Norge, med ambisjon om å være NATO i nord, har et særlig ansvar for å utvikle god dekning av rombaserte tjenester i nordområdene og Arktis. Komiteen understreket også viktigheten av norsk romvirksomhet for Norges selvstendige evne til situasjonskontroll og suverenitetshevdelse i nordområdene.

I forbindelse med behandlingen presiserte Forsvarsdepartementet at «Forsvaret benytter i dag satellitter til overvåking og kommunikasjon og har planer om å øke antallet små satellitter under nasjonal kontroll til disse formålene de nærmeste årene. Den strategiske betydningen av verdensrommet øker og antall små satellitter for kommersiell og militær bruk forventes å øke kraftig.»

Forsvarets uttalte satsning gjør at det kan synes realistisk å etablere en internasjonalt konkurransedyktig spesialisert industriklynge for å utvikle og ta frem kosteffektive militære rombaserte nisjekapasiteter med utgangspunkt i Forsvarets behov. Dette vil i betydelig grad kunne styrke nasjonal egeevne til å kontrollere kritisk infrastruktur og gi Forsvaret tilgang til et nasjonalt kompetanse- og teknologimiljø som vil bidra til å styrke forsvarsevnen. Nasjonal egeevne er særlig viktig på dette området fordi det sikrer kontroll med hvordan satellitter håndterer rådata, styres og kontrolleres. Det kan også muliggjøre at kapasiteter, om nødvendig, raskt kan plasseres i rommet.

Et nasjonalt industrielt kompetansemiljø, med utgangspunkt i militære rombaserte kapasiteter har en betydelig «dual-use» verdi innenfor nasjonale interesseområder som overvåking av maritim trafikk, fiskeri, miljøkriminalitet, smugling og søk og redning.

Videre er dette en framtidsrettet høyteknologisk industri med betydelig vekstpotensial som kan bidra med verdiskapning, attraktive arbeidsplasser og store eksportinntekter, dersom forholdene legges til rette.

En grunnleggende forutsetning for å satse på å videreutvikle en internasjonalt konkurransedyktig industriklynge med utgangspunkt i Forsvarets behov for rombaserte kapasiteter, er at Forsvaret tar en aktiv rolle og går i dialog med industrien med sikte på å etablere et langsiktig forpliktende samarbeid, slik Forsvaret for eksempel har gjort for luftvern og missiler. Det er Forsvaret som på nasjonalt nivå har det mest omfattende behovet for en sikker infrastruktur og for rombaserte militære kapasiteter og som eier investeringsprogrammene som har tilstrekkelig omfang til å kunne forsvare en industriell satsning. Forsvaret og Forsvarsdepartementet har lang erfaring med å legge til rette slik at nasjonal industri, i samarbeid med forsvarssektoren, kan utvikles til å bli internasjonalt konkurransedyktig med utgangspunkt i løsninger som møter Forsvarets behov på en kosteffektiv måte. Derfor kan forholdene nå ligge til rette for at dette nå også kan bli en realitet for militære nisjekapasiteter i rommet.

På denne bakgrunn vil FSi følge opp utviklingen av Forsvarets romvirksomhet. I denne sammenheng vil FSi videreføre dialogen med romindustriens interesseorganisasjon, NIFRO. For å følge med i Forsvarets innføring av romkapasiteter, og for å kunne være en samarbeidspartner med Forsvaret og støtte opp om medlemsbedriftenes interesser, ble FSis utvalg for militært romdomene opprettet i 2022. Utvalget vil ha en sentral rolle i arbeidet med å utvikle FSi sin rolle som en aktør for å styrke norsk forsvarsindustri sine muligheter innenfor militært romdomene.

EU blir en stadig mer innflytelsesrik aktør innenfor det militære romdomenet. I løpet av 2023 vil forordningen om «Secure Connectivity»/IRIS2 tre i kraft. Det forventes også at EU lanserer en romstrategi for forsvar og sikkerhet. FSi skal aktivt arbeide for at Norge skal kunne etablere seg som en aktør innenfor disse initiativene på en slik måte at det sikrer adgang for norske bedrifter som leverandør og samarbeidspartner i EU-finansierte prosjekter innenfor det militære romdomenet.



FOTO | Helene Sofie Thorkildsen / Forsvaret

### 3.11. SMB

SMB-utvalget har en viktig rolle i foreningens arbeid med implementeringen av den oppdaterte forsvarsindustrielle strategien og utvalget skal særlig ha oppmerksomhet mot dette og foreslå tiltak som kan gjøre det enklere for Forsvaret å gjøre seg nytte av løsningene fra teknologi SMBer, det være seg forenklede anskaffelsesprosedyrer som senker terskelen for anskaffelser av ny teknologi og som er bedre tilpasset mindre anskaffelser, finansieringsordninger for konseptutviklings- og eksperimenteringsaktiviteter og ordninger som er risikoavlastende for SMBer som deltar i FOU-aktiviteter med Forsvarssektoren. Videre har utvalget til hensikt å foreslå nye tiltak som så langt ikke er iverksatt i forsvarssektoren, men som allerede er velprøvde hos flere av våre allierte med gode resultater.

Som en del av arbeidet med å gjennomføre den oppdaterte forsvarsindustrielle strategien, vil utvalget også foreslå tiltak for å øke omfanget SMBenes deltagelse i utviklingsprosjekter i forsvarssektoren og involvering av SMB i nasjonale forsvarsprogrammer og prosjekter som finansieres av Det europeiske forsvarsfondet.

Utvalget vil fortsette å arbeide med å styrke forståelsen av hvordan SMBene kan bidra med innovasjon, teknologi- og kompetanseutvikling og produksjon som kan understøtte utviklingen av Forsvaret.

### 3.12. INFORMASJONSAKTIVITETER

Flere saker som er viktige for forsvarsindustrien står på den politiske agendaen i 2023. Først og fremst er videreføring av implementeringen av den oppdaterte forsvarsindustrielle strategien i Stortinget av stor viktighet. Flere store anskaffelsesprosjekter som har betydelig politisk oppmerksomhet, som f.eks. nye stridsvogner, helikopterstøtte til Hæren og forberedelse til anskaffelse av multirollefartøy til Sjøforsvaret blir viktige å følge tett.

Høsten 2022 ga FSi analysebyrået Menon Economics i oppdrag å gjennomføre en ringvirkningsanalyse av forsvarsindustrien i Norge. Rapporten skal foreligge tidlig i 2023 og i forbindelse med fremleggelsen av rapporten planlegger foreninge å gjennomføre et lanseringevent rettet mot politikere, forsvarssektoren og media

Oppmerksomheten omkring virksomheters bærekraft (ESG), og bærekraftsrapportering øker. Blant annet utvikles regnskaps- og selskapslovgivningen for å sikre at bærekraftig industriell virksomhet og utvikling. Det arbeides også med reguleringer som skal legge til rette for at banker og finansieringsinstitusjoner skal drive sin virksomhet slik at det stimulerer til en bærekraftig utvikling.

I denne sammenhengen er det viktig å bidra til å sikre at det etableres forståelse for at forsvar, og dermed en forsvarsindustri, er en forutsetning for en bærekraftig utvikling og å unngå at det fester seg en oppfatning av at forsvarsindustri per definisjon ikke er bærekraftig virksomhet.

Informasjonsaktiviteten vil derfor bli videreført i 2023. Det vil være aktuelt å gjennomføre et seminar med ungdomspolitikere i 1. halvår 2023 og et informasjonsmøte med Europeisk ungdom. Foreningen planlegger å delta på Arendalsuka 2023 med inntil to arrangementer.

I august planlegger foreningen å arrangere leverandørseminar og FSi-messe på Akershus festning.

Foreningen vil bidra med forelesninger på Sjefskurset på Forsvarets Høgskole og på samlinger for nytilsatte i Forsvarsmateriell.

FSIs nettsider og nyhetsbrev brukes aktivt for å gi informasjon til medlemmene og for å formidle informasjon om foreningen og bransjen til et bredere publikum. Nyhetsbrevet vil bli utgitt ved behov. Det er en effektiv måte for å nå mange relevante organisasjoner, interessegrupper og enkeltpersoner.

Samarbeidet med FFI og Forsvarsdepartementet om å utarbeide statistikk for norsk forsvarsindustri videreføres i 2023.

FSi vil videreføre bruken av sosiale medier i sin informasjonsvirksomhet i 2023.

### **3.13. OPPLÆRINGSTILBUD**

For 2023 planlegges det seminar på områdene kvalitetsledelse og konfigurasjonsstyring, bærekraft, eksportkontroll og amerikanske anskaffelsesregler. Øvrige temaer kan også være aktuelle, men det forutsetter at det er tilstrekkelig interesse fra medlemsbedriftene.

### **3.14. ORGANISASJON**

Det planlegges ikke vesentlige endringer i FSi sin organisasjon i 2023.



# 4





# Styrets konklusjon



# Styrets konklusjon

## Et aktivitetsnivå høyere enn noen gang og kraftig vekst i medlemsmassen preget foreningens virksomhet i 2022.

På tross av at Norge frem til slutten av januar var tilnærmet nedstengt som følge av COVID-19 pandemien og at en rekke aktiviteter som følge av dette måtte omprogrammeres, var aktivitetsnivået i FSi 2022 høyere enn noen gang. I tillegg til at aktivitetsnivået økte var også oppslutningen om foreningens arrangementer rekordhøy.

Medlemsmassen økte kraftig i løpet av året og ved utgangen av 2022 har FSi 191 medlemsbedrifter. En økning på nærmere 12 %. Dette er det høyeste antallet medlemmer som noen gang er registrert.

Arbeidet med den oppdaterte forsvarsindustrielle strategien, å ivareta forsvarsindustriens interesser i forbindelse med Norges tilslutning til Det europeiske forsvarsfondet, eksportkontroll og reetablering av fysiske arrangementer etter pandemien, var høyt prioriterte oppgaver i 2022.

Myndighetsdialogen ble videreført gjennom arbeidet i Forsvarsdepartementets ulike fora for dialog og samarbeid med industrien: Høynivågruppen, Nasjonal kontaktgruppe og Støttegruppene for investeringsprogrammene. Dialogen med Forsvarsmateriell ble videreført blant annet gjennom faste møter i FMA dialogforum. Det ble gjennomført kontaktmøter med Forsvarets forskningsinstitutt. Videre har det også vært utstrakt kontakt med politiske partier og partigrupper på Stortinget.

Den internasjonale aktiviteten ble gjenopptatt for fullt i løpet av året. Det ble gjennomført bilaterale arrangementer og multilaterale aktiviteter bl.a innenfor rammen NATO og EU er retablert.

Krigen i Ukraina satte sitt preg på innholdet i foreningens aktiviteter og dialogen med myndighetene.



Styret vil trekke frem følgende som særlig har bidratt til å nå foreningens målsetninger for 2022:

- **Forsvarsindustriell strategi (Meld St. 17 (2020-2021))**
  - Dialogen med Forsvarsdepartementet
  - Møter med, og skriftlige innspill til, fraksjonene i Utenriks- og forsvarskomiteen
  - Kick-off seminar med Forsvarssektoren og industrien
- **Gjennomføring av nasjonal forsvarsindustriell strategi**
  - Dialogen med Forsvarsdepartementet
  - Dialog og informasjonsutveksling mellom industrien og Forsvaret gjennom programområdenes støttefunksjoner
  - Programkonferanser med FDs investeringsprogrammer
  - Innspill til og deltagelse på høringer i Stortinget om forsvarsbudsjettet og investeringsproposisjonen
  - Teknologidager med Cyberforsvaret på Jørstadmoen, Heimevernet på Dombås og Sjøforsvaret i Bergen
  - Programutvalgenes innspill til forsvarsindustrielle vurderinger og analyser
  - SMB utvalgets arbeid for å synliggjøre små og mellomstore bedrifters potensial og muligheter i Forsvarssektoren
- Deltagelse i Prosjektråd for FFI-prosjekter
- **Samarbeid og dialog med Forsvarsmateriell (FMA)**
  - FMA dialogforum
  - Orienteringer om norsk forsvarsindustri for nytilsatte i FMA
- **Forsvarsrelatert romvirksomhet**
  - Videreføring av samarbeidet med romindustriens interesseorganisasjon, NIFRO
  - Etablering av Programutvalg for militært romdomene
- **Nettverksarrangementer**
  - Planlegging og gjennomføring av Leverandørseminar og FSi utstilling
- **Bærekraft**
  - Etablering av Bærekraftsutvalg
  - Introduksjon av bærekraft som tema i dialogen med Forsvarssektoren
  - Gjennomføring av intern kartlegging i FSi felleskapet av medlemsbedriftenes holdninger og aktivitet knyttet til bærekraftsdomensjonen
- **Påvirke rammebetingelser for eksport og internasjonal handel med forsvarsmateriell**
  - Arbeidet i FSis Eksportkontrollutvalg
  - Planlegging og gjennomføring av Eksportkontrollseminar

- Innspill til behandlingen av Stortingsmeldingen om eksportkontroll og deltagelse i høring i Utenriks- og forsvarskomiteen
- Fremme norsk forsvarsindustriens interesser i forhold til utviklingen av EUs nye initiativer på forsvarsindustriområdet mot FD, innenfor det nordiske samarbeidet, internt i ASD og overfor EUs institusjoner i Brussel
  - Informasjons- og erfaringseminarer om EDF
  - Bidra til posisjonering av norske virksomheter i arbeidsprogrammet for det Europeiske forsvarsfondet for 2022
  - Løpende dialog med FD og EU-delegasjonen i Brussel
  - Etablering av forsvarsindustrirådstilling ved EU-delegasjonen i samarbeid med FD og Innovasjon Norge
  - Samarbeidet mellom de nordiske forsvarsindustriforeningene med særlig vekt på koordinering av nasjonale posisjoner angående utviklingen i EU
- Forretningsutvikling internasjonalt
  - Planlegging og gjennomføring av bilateralt forsvarsindustri-seminar med UK i London i samarbeid med ADS og med Sør-Korea i Seoul i samarbeid med KDIA
  - Bidrag til utvikling av rammebetingelser for norsk forsvarsindustri i det amerikanske markedet
    - Styrerepresentasjon i Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)
    - Seminar om det amerikanske anskaffelsesregimet (FARS/DFARS)
- Forsvarsutstillinger – Norsk paviljong på forsvarsmateriellutstillingene
  - Eurosatory 2022 i Paris (Frankrike)
  - ILA 2022 i Berlin (Tyskland)
- Farnborough Airshow 2022 i Farnborough (UK)
- MSPO 2022 i Kielce (Polen)
- Euronaval 2022 i Paris (Frankrike)
- Faglige aktiviteter
  - Eksportkontrollseminar
  - Seminar om kvalitetsledelse og konfigurasjonsstyring
  - Seminar om prosjektstyring (PRINSIX) og anskaffelser i Forsvarssektoren
  - Seminar om etikk og antikorrupsjon
- Internasjonale fora
  - Deltagelse i den europeiske forsvarsindustriforeningen ASD sitt arbeid på forsvarsområde
  - FSi har deltatt aktivt i arbeidet i NATO Industrial Advisory Group (NIAG). Flere medlemsbedrifter i FSi har gjennom året deltatt i studier i regi av NIAG
  - Videreføring av dialogen om nordisk samarbeid med NORDEFECO i samarbeid med de nordiske forsvarsindustriforeningene
- Informasjonsvirksomhet
  - INFO/ERFA 2022
  - Arendalsuka 2022: Seminarer om Industrielle muligheter i tilknytning til Forvarets virksomhet i rommet og industriell beredskap
  - Publikasjoner:
    - Magasinet «Innovasjon og høyteknologi styrker Forsvaret og nasjonal beredskap» som innstikk i Aftenposten
    - Samarbeidet med tidsskriftet Militærtteknikk
  - Forelesninger på Sjefskurset ved Forsvarets høyskole

- Seminar med ungdomspolitikere hos NAMMO på Raufoss
- Foredrag på Sjømaktseminaret i Bergen
- Opinionsundersøkelse om befolkningens holdning til Forsvaret og til forsvarsindustrien i samarbeid med Folk og Forsvar
- Videreutvikling av FSIs aktiviteter på sosiale medier

Foreningens økonomiske resultat for 2022 ble 4,08 millioner kroner.

Det forholdvis store overkuddet i 2022 skyldes i første rekke to forhold:

1. Økte kontingentinnteker som følge av kraftig vekst i medlemsmassen
2. Arrangementessinntekter langt høyere enn budsjettet som følge av et ekstraordinært høyt aktivitetsnivå og svært god deltagelse på alle arrangementer.

På grunn av usikkerhet knyttet til den videre utviklingen av pandemien, var budsjettet for 2022 i utgangspunktet mer konservativt enn normalt. Kombinert med utviklingen på innteksesiden forklarer dette det økonomiske resultatet for 2022.

COVID-19 pandemien synliggjorde viktigheten av at foreningen har en solid egenkapital. Egenkapitalen er tilstrekkelig til at foreningen kan håndtere plutselige og uforutsette hendelser som kan påvirke foreningens

økonomi negativt på en tilfredsstillende måte. Egenkapitalen gir også foreningen handlefrihet til ved behov å kunne engasjere eksterne kompetanse, å gjennomføre aktiviteter der det er risiko for negativt økonomisk resultat og for å kunne gjøre tilpasninger i bemanningen ved behov.

Hendelsene i 2020 og 2021 avdekket at foreningen er sårbar for bortfall av inntekter fra arrangementer. Det forventes også fortsatt betydelig pris og lønnsvekst i 2023. Dette kommer til å påvirke foreningens kostnader. I lys av at foreningens egenkapitalsituasjon er tilfredsstillende finner allikevel styret det forsvarlig å ikke foreslå økning i medlemskontingenten for 2023.

Den økte oppslutningen om arrangementene tilsier også at det er rom for at deltageravgiftene forblir uendret eller reduseres sammenlignet med 2022. Styret legger derfor i budsjettet for 2023 opp til at deltageravgiftene på de fleste av foreningens arrangementer reduseres med 10–15 % sammenlignet med 2022.

Det er ikke et mål å vesentlig styrke egenkapitalen. Styret legger imidlertid til grunn at foreningen fortsatt bør ha et positivt driftsresultat også de kommende år. Foreningens økonomi er solid.

Resultatene i 2022 er et godt grunnlag for virksomheten i 2023.

---

**Pamela Willgohs** | *Styreleder*  
**Gudmund Kjærheim** | *Nestleder*  
**Thomas Andersen** | *Styremedlem*  
**Tom Tuhus** | *Styremedlem*  
**Sergei Moore** | *Styremedlem*  
**Erlend Skjold** | *Styremedlem*  
**Egil Simonsen** | *Styremedlem*  
**Ivar Sehm** | *Styremedlem*  
**Torbjørn Svensgård** | *Administrerende direktør*

Godkjent av styret,  
Oslo, 28. mars 2023



5





# Vedlegg

MEDLEMSBEDRIFTER  
ÅRSREGNSKAP 2022  
REVISORS BERETNING  
BUDSJETT 2023  
FSI GRUPPER OG UTVALG  
FSI ARRANGEMENTSTATISTIKK 2022

## Vedlegg 1 | Medlemsbedrifter FSi



## Per 31. desember 2022

4C Strategies Norway AS	Ferno Norden Military System AS
Advokatfirmaet Selmer AS	Fieldmade AS
Airbus Defence And Space AS	Fire Security AS
Aircontact Group AS	First House AS
Airline Management AS	Fjord Defence AS
Aker Solutions AS	FLIR Unmanned Aerial Systems AS
Andøya Space Defence AS	Fosen Tools AS
Applica Consulting AS	Fosstech AS
Arctic Logistics AS	Fremtidens Industri AS
Arena Nord Utvikling AS	FREQUENTIS NORWAY AS
Aviation Training Center Norway AS	Frydenbø Milpro AS
Axnes AS	Galleon Embedded Computing AS
BAE Systems Hägglunds AB	GKN Aerospace Norway AS
Bandak Nct AS	Green Ammo AS
Benestad Solutions AS	Griff Aviation AS
Berget AS Fine Mechanics	Gylling Teknikk AS
Bertel O. Steen Defence & Security AS	H. Henriksen AS
Blueday Technology AS,	Hallgruppen AS
Boresight And Alignment Solutions AS	Halogen AS
Bredengen AS	Heli-One (Norway) AS
Chemring Nobel AS	HENSOLDT SENSORS GMBH
CHSnor Holding AS	Hexatronic AS
ComPower as	Hiddn Technology AS
Comrod AS	Holtan+Partners
Conmec AS	Hydrema AS
Conrad Mohr AS	Ikm Alfa Solution AS
Data Respons Solutions AS	Impetus Advanced Finite Element Analyses AS
DATEK NEXT AS	Indra Navia AS
DNV AS	Inflate AS
Dolphitech AS	Inission Løkken AS
Drone Protection Solutions AS	Inmarsat Solutions AS
Drytech AS	Innovasjon360 AS
DSG Technology AS	International Business Machines AS - IBM
dspnor	Ip Systems AS
Eidsvoll Electronics AS	ISPAS AS
Eker Group AS	Janusfabrikken AS
Electronicon AS	Josi Tech A/S Josi Tech AS
Elmatica AS	Jotne EPM Technology AS
Embron Group AS	K Lerøy Metallindustri AS
Endúr Maritime AS,	Kitron AS
Evoy AS	Kjell A Østnes AS Konsulentfirma Kjell A.
Excitus AS	Østnes AS



Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	Raufoss Engineering AS
Kongsberg Defence & Aerospace AS	Recab
Kongsberg Maritime AS	Rheinmetall Norway AS
Kongsberg Satellite Services AS,	Rise Fire Research AS
Krekon AS	Ritek AS
KTA Naval Systems AS	Robot Aviation AS
Less AS	Rohde & Schwarz Norge AS
LIGHT STRUCTURES AS	Rud Pedersen Public Affairs Company Norge AS
Lilltech AS	Safety & Security Service AS
Lilaas AS	Safran Sensing Technologies Norway AS
Lone Star Analysis AS	Seal Engineering AS
Luftmateriell AS	Secuwine AS
Maritime Robotics AS	SINTEF AS
Marshall Aerospace and Defence Group	Smart Innovation Norway AS
MAXIM DEFENSE NORWAY AS	Softox Defense Solutions AS
Merlin Medtech AS	Sopra Steria AS
MILDEF AS	Space Norway AS
Mission Critical Designs AS	Squarehead Technology AS
Mnemonic AS	Stable AS
Mouawad Consulting AS	STADT AS
NADIC	Stewa AS
Nammo AS	Syntell AS
Naxys Technologies AS	Saab Technologies Norway AS
NFM Group AS	T&G Elektro AS
Norbit ASA	Tamek AS
Norce Norwegian Research Centre AS	Te Connectivity Norge AS
Nordic American AS	Techni AS
Nordic Defence & Security AS	Techtronic Industries Norway AS
NORDIC SHELTER AS	Telenor Norge AS
Nordic Unmanned ASA	Teleplan Globe AS
Norges Teknisk-Naturvitenskapelige	Thales International Norway AS
Universitet NTNU	Thales Norway AS
NorLense AS	Thyssenkrupp Marine Systems GMBH
Norse Asset Solutions AS	TINEX AS
Norsk Cobot Senter AS	Total Defence Group AS
Norsk Elektro Optikk AS	Triangula AS
Norsk Scania AS	Trygg-Grunn AS
Norsk Vannteknologi AS	UBIQ Aerospace AS
Northcom AS	Umoe Mandal AS
Norwegian Aviation & Defense Group AS	Usea AS
Norwegian Special Mission AS	Vake AS
Nova Aerospace AS NUF ROBONIC LTD OY	Vard Group AS
Obsima Technology AS	Vardalife AS
Oneco Ocean AS	Vestdavit AS
ORIXE AS	VIPO AS
Oskar Pedersen AS	Visual Engineering AS
Oswo AS	Volue Industrial lot AS
Pavisus AS	Våpensmia Drift AS
Pone Biometrics AS	Watch Bird AS
Powerbox AS	Weibel Norway AS
Racom AS, Avd. Oslo	WilNor Governmental Services AS
Radionor Communications AS	Ziot Solutions AS



## Vedlegg 2 | Årsregnskap

**Årsregnskap 2022  
for  
Forsvars og Sikkerhetsindustriens  
Forening (fsi)**

Organisasjonsnr. 992931183

**amesto**  
AccountHouse

Utarbeidet av:  
Amesto Accounthouse AS  
Autorisert regnskapsførerselskap  
Smeltingen 1  
0195 OSLO

## Resultatregnskap

(Beløp i hele tusen)	Note	2022	2021
<b>DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER</b>			
<b>Driftsinntekter</b>			
Medlemskontingent		10 707	8 975
Kurs- og oppdragsinntekt		702	2 354
Annen driftsinntekt		18 775	6 415
<b>Sum driftsinntekter</b>		<b>30 185</b>	<b>17 744</b>
<b>Driftskostnader</b>			
Lønnskostnad	1	6 845	6 777
Husleie og drift av lokaler		570	654
Kjøp av tjenester	1	14 403	7 323
Reise-, møte-, og representasjonskostnader		1 467	1 404
Annen driftskostnad		1 431	1 188
<b>Sum driftskostnader</b>		<b>24 716</b>	<b>17 346</b>
<b>DRIFTSRESULTAT</b>		<b>5 469</b>	<b>398</b>
<b>FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER</b>			
Annen renteinntekt		0	0
Annen finansinntekt		-134	544
Annen rentekostnad		0	2
Annen finanskostnad		10	53
<b>Sum finansinntekter og finanskostnader</b>		<b>-144</b>	<b>490</b>
<b>ORDINÆRT RES. FØR SKATTEKOSTNAD</b>		<b>5 324</b>	<b>887</b>
Skattekostnad på ordinært resultat	2	1 242	0
<b>ORDINÆRT RESULTAT</b>		<b>4 082</b>	<b>887</b>
<b>ÅRSRESULTAT</b>		<b>4 082</b>	<b>887</b>
<b>OVERF. OG DISPONERINGER</b>			
Overføringer annen egenkapital	3	4 082	887
<b>SUM OVERF. OG DISP.</b>		<b>4 082</b>	<b>887</b>

**Balanse pr. 31.12.2022**

(Beløp i hele tusen)	Note	31.12.2022	31.12.2021
<b>EIENDELER</b>			
<b>ANLEGGSMIDLER</b>			
<b>Finansielle anleggsmidler</b>			
Andre langsiktige fordringer	4	1 650	0
<b>Sum finansielle anleggsmidler</b>		<b>1 650</b>	<b>0</b>
<b>SUM ANLEGGSMIDLER</b>		<b>1 650</b>	<b>0</b>
<b>OMLØPSMIDLER</b>			
<b>Fordringer</b>			
Kundefordringer	5	3 019	3 544
Andre kortsiktige fordringer	5	1 119	2 316
<b>Sum fordringer</b>		<b>4 138</b>	<b>5 860</b>
<b>Investeringer</b>			
Markedsbaserte fond	6	7 061	7 211
<b>Sum investeringer</b>		<b>7 061</b>	<b>7 211</b>
Bankinnskudd, kontanter o.l.	7	8 570	4 389
<b>SUM OMLØPSMIDLER</b>		<b>19 768</b>	<b>17 460</b>
<b>SUM EIENDELER</b>		<b>21 418</b>	<b>17 460</b>

## Balanse pr. 31.12.2022

(Beløp i hele tusen)	Note	31.12.2022	31.12.2021
<b>EGENKAPITAL OG GJELD</b>			
<b>EGENKAPITAL</b>			
<b>Opptjent egenkapital</b>			
Annen egenkapital	3	17 310	13 228
<b>Sum opptjent egenkapital</b>		<b>17 310</b>	<b>13 228</b>
<b>SUM EGENKAPITAL</b>		<b>17 310</b>	<b>13 228</b>
<b>GJELD</b>			
<b>LANGSIKTIG GJELD</b>			
<b>Avsetning for forpliktelser</b>			
Pensjonsforpliktelser		1 413	1 412
<b>Sum avsetning for forpliktelser</b>		<b>1 413</b>	<b>1 412</b>
<b>SUM LANGSIKTIG GJELD</b>		<b>1 413</b>	<b>1 412</b>
<b>KORTSIKTIG GJELD</b>			
Leverandørgjeld		1 442	1 296
Betalbar skatt		1 242	0
Skyldig offentlige avgifter		11	224
Annen kortsiktig gjeld		0	1 299
<b>SUM KORTSIKTIG GJELD</b>		<b>2 695</b>	<b>2 820</b>
<b>SUM GJELD</b>		<b>4 108</b>	<b>4 232</b>
<b>SUM EGENKAPITAL OG GJELD</b>		<b>21 418</b>	<b>17 460</b>

Oslo, 28. mars 2023

Styret i Forsvars og Sikkerhetsindustriens Forening (fsi)

<hr/> Pamela Faye Willgohs Styrets leder	<hr/> Gudmund Kjærheim Nestleder	<hr/> Ivar Andreas Melhuus Sehm Styremedlem
<hr/> Egil Simonsen Styremedlem	<hr/> Tom Tuhus Styremedlem	<hr/> Erlend Skjold Styremedlem
<hr/> Sergei Moore Styremedlem	<hr/> Tomas R. Andersen Styremedlem	<hr/> Torbjørn Svensgård Adm.dirrektør

## Noter 2022

### Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og NRS 8 - God regnskapsskikk for små foretak.

### Inntekter

Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres. En overveiende del av inntektene er kontingenter, som opptjenes og periodiseres per kalenderår. Inntektsføring skjer løpende på bakgrunn av utfakturering foretatt av NHO Fellestjenester.

### Klassifisering og vurdering av balanseposter

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost, fratrukket avskrivninger og nedskrivninger. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på transaksjonstidspunktet.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på transaksjonstidspunktet.

### Bruk av estimater

I utarbeidelse av årsregnskapet har man brukt estimater og forutsetninger som har påvirket resultatregnskapet og verdsettelsen av eiendeler og gjeld, samt usikre eiendeler og forpliktelser på balansedagen i henhold til god regnskapsskikk. Områder som i stor grad inneholder slike skjønsmessige vurderinger, høy grad av kompleksitet, eller områder hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for årsregnskapet, er beskrevet i notene.

### Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene. For øvrige kundefordringer utføres en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Årsregnskap er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift er tilstede. Styret bekrefter dette.

### Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 22 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt skattemessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reversere i samme periode er utlignet. Netto utsattskattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at denne kan bli nyttiggjort.

### Fortsatt drift

Vår økonomiske situasjon er tilfredsstillende, og vi anser det derfor korrekt å avlegge

## Noter 2022

### Note 1 - Lønnskostnader og ytelser, godtgjørelser til daglig leder, styret og revisor

Forsvars- og Sikkerhetsindustriens forening har ingen ansatte. Personalkostnader gjelder innleid arbeidskraft fra NHO, som i 2022 utgjorde 3,8 årsverk i FSI's administrasjon.

Samlet godtgjørelse til daglig leder for 2022 TNOK 2 232 og består av lønn TNOK 2 119 og andre ytelser på TNOK 113.

#### Revisjonshonorar

Kostnadsført revisjonshonorar for 2022 utgjør TNOK 63.

### Note 2 - Betalbar skatt

<b>Årets skattegrunnlag</b>	<b>2022</b>
Resultat før skattekostnader	5 305
Permanente og andre forskjeller	0
Endring i midlertidige forskjeller	305
<b>Skattbar inntekt</b>	<b>5 610</b>
<b>Årets skattekostnad:</b>	
Betalbar skatt	1 234
Formueskatt	8
<b>Sum betalbar skatt</b>	<b>1 242</b>

#### Midlertidige forskjeller som påvirker betalbar skatt

	2022	2021	Endring
+ Utestående fordringer	-305	0	305
<b>Sum</b>	<b>-305</b>	<b>0</b>	<b>305</b>
Endringer midlertidige forskjeller som påvirker betalbar skatt			305

Utsatt skattefordel er ikke balanseført ihht unntak for små foretak.

## Noter 2022

### Note 3 - Egenkapital

	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr 31.12.2021	13 228	13 228
<b>Pr 01.01.2022</b>	<b>13 228</b>	<b>13 228</b>
Årets resultat	4 082	4 082
<b>Pr 31.12.2022</b>	<b>17 310</b>	<b>17 310</b>

### Note 4 - Langsiktig fordring

	2022	2021
NADIC	1 650	0

Utestående kundefordringer er kovertert til et rentefritt lån og skal tilbakebetales i løpet av 5 år ihht gjeldsbrev.

### Note 5 - Fordringer

	2022	2021
Kundefordringer til pålydende	3 019	3 544
Mellomværende	-435	251
Forskudd bet. fakturaer/Påløpt inntekt	1 554	2 065
<b>Sum fordringer</b>	<b>4 138</b>	<b>5 860</b>

### Note 6 - Markedsbaserte obligasjoner/fondsplasseringer

	Markedsverdi per 1.1.	Avkastning	Markedsverdi per 31.12.
NHO Landsforeningsfond	7 211	-150	7 061

NHO finansavdeling forvalter midler på vegne av NHO landsforeninger. Midlene plasseres i aksjer/ obligasjoner i Norge og i utland. Landsforeningsfondet er vurdert til markedsverdi.

### Note 7 - Bankinnskudd

Frie bankinnskudd i 2022 TNOK 8 570, frie bankinnskudd i 2021 TNOK 4 389 .





Årsregnskap 2022

**Signers:**

<i>Name</i>	<i>Method</i>	<i>Date</i>
Andersen, Tomas Ramse	BANKID	2023-04-03 11:40
Egil Simonsen	BANKID_MOBILE	2023-03-29 13:33
Skjold, Erlend	BANKID	2023-03-31 09:25
Moore, Sergei Samuel	BANKID_MOBILE	2023-03-31 12:29
Kjærheim, Gudmund	BANKID	2023-04-03 10:59
Willgohs, Pamela Faye	BANKID	2023-03-28 15:13
Svensgård, Torbjørn	BANKID	2023-03-28 14:53
Tuhus, Tom	BANKID_MOBILE	2023-03-28 15:00
Sehm, Ivar Andreas Melhuus	BANKID_MOBILE	2023-03-29 15:49



**This document package contains:**

- Closing page (this page)
- The original document(s)
- The electronic signatures. These are not visible in the document, but are electronically integrated.



This file is sealed with a digital signature. The seal is a guarantee for the authenticity of the document.

## Vedlegg 3 | Uavhengig revisors beretning



Til generalforsamlingen i Forsvars- og Sikkerhetsindustriens Forening (FSI)

### Uavhengig revisors beretning

#### Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Forsvars- og Sikkerhetsindustriens Forening (FSI), som består av balanse per 31. desember 2022, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2022, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

#### Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av organisasjonen i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

#### Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

#### Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

PricewaterhouseCoopers AS, Dronning Eufemias gate 71, Postboks 748 Sentrum, NO-0106 Oslo  
T: 02316, org. no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no  
Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsførerselskap



For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:  
<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

Oslo, 29. mars 2023  
**PricewaterhouseCoopers AS**

Marius Thorsrud  
Statsautorisert revisor  
(elektronisk signert)



Revisjonsberetning

---

**Signers:**

<i>Name</i>	<i>Method</i>	<i>Date</i>
Thorsrud, Marius	BANKID	2023-03-31 12:46

## Vedlegg 4 | FSi budsjett 2023

Note		2022	2023
	<b>DRIFTSINNTEKTER</b>		
3971	Medlemskontigent	9 825 987	10 700 000
	<i>Prosjektinntekter</i>		
	a 12390 Konferanser	3 154 900	3 119 000
	b 12391 Kurs/seminar/arrangementer	12 580 000	10 823 051
	c 12393 Samfunssikkerhet	0	0
	d 12395 FSi Medlemspublikasjoner	0	0
		15 734 900	13 942 051
	<b>Sum driftsinntekter</b>	<b>25 560 887</b>	<b>24 642 051</b>
	<b>DRIFTSKOSTNADER</b>		
6300	Husleie, lys, renhold	670 000	700 000
6620	IT-utstyr og programvare	500 000	550 000
6710	Regnskap- og revisorhonorarer	300 000	300 000
6730	Sekretariatskostnader	6 549 693	6 988 525
6790	<i>Prosjektutgifter</i>		
	a 12390 Konferanser	1 601 000	1 403 000
	b 12391 Kurs/seminar/arrangementer	10 162 000	8 399 500
	c 12393 Samfunssikkerhet	0	0
	d 12395 FSi Medlemspublikasjoner	0	0
	e 12398 Nye ubåter	50 000	50 000
	f 12394 Kampfly	100 000	100 000
		11 913 000	9 952 500
xxxx	NORAMB Washington D.C.	1 800 000	2 250 000
yyyy	NORAMB Brussel	862 500	950 000
6800	Kontorholdsutgifter	20 000	20 000
6840	Informasjonsaktiviteter	800 000	800 000
6860	Møter, kurs	250 000	300 000
6750	Eksterne tjenester	800 000	800 000
7140	Reisekostnader	361 000	396 000
7360	Representasjonsutgifter	12 000	12 000
7400	Kontigent (årsavgift) – ASD/NADIC	290 000	320 000
7420	Gaver og blomster	12 000	12 000
7830	Tap på kundefordringer	30 000	30 000
6035	Avskrivninger	0	0
	<b>Sum driftskostnader</b>	<b>25 170 193</b>	<b>24 381 025</b>
	<b>Driftsresultat</b>	<b>390 694</b>	<b>261 026</b>



FOTO | Onar Digernes Aase / Forsvaret

## Vedlegg 5 | Representanter i FSi grupper og utvalg

### **LANDSYSTEMER**

Gard Brandsæter

Kongsberg Defence & Aerospace AS, leder

Pål Hofstad

Ritek AS, nestleder

Stian Kjensberg

Thales Norway AS, medlem

Toivo Horvei

NFM Group, medlem

Ivar Sehm

Data Respons AS, medlem

Øystein Haakonsløkken

Nammo AS, medlem

Harald Lunde

Fjord Defence AS, medlem

Bjørn-Kenneth Nilsen

Teleplan Globe AS, medlem

Rune C. Vamråk

CHS Nor AS

### **SJØSYSTEMER**

Ivar Flage

Kongsberg Defence & Aerospace AS, leder

Stian Kjensberg

Thales Norway AS, nestleder

Frank Møller

Nammo AS, medlem

Trygve Egenes

H.Henriksen, medlem

Hallvard Slettevoll

Stadt AS, medlem

Hanne Sjøvold Hansen

Radionor Communication AS, medlem

Svein Erik Mykland

Umoe Mandal AS, medlem

Sergei Moore

NFM Group AS, medlem

### **LUFTSYSTEMER**

Hans Fredrik Hansen

Nammo AS, leder

Arnstein Frømy

Berget AS, nestleder

Rune Fleischer

Thales Norway AS, medlem

Roar Bergqvist Larsen

Kongsberg Defence & Aerospace AS, medlem

Dag Eivind Huseby

Kongsberg Aviation Maintenance Service, medlem

Frode Ilebekk

Kitron AS, medlem

Tom Lund

Teldyne Flir AS, medlem

Øivind Klausen

Indra Navia AS, medlem

### **CYBER / IKT**

Frank Stølan

Kongsberg Defence & Aerospace, leder

Linda Sletne

Thales Norway AS, nestleder

Geir Morten Flytør

Teleplan, medlem

Tage Andersen

IBM AS, medlem

Morten Follestad  
Sopra Steria, medlem

Mikkel Helweg  
Datarespons, medlem

Kristian Lium  
NAMMO, medlem

Truls O. Andersen  
Eidel, medlem

Harald Lome  
Hiddn Technology, medlem

**FSI SMB UTVALG**

Atle Sægrov  
Radionor, leder

Robert Herber  
Teleplan, medlem

Geir Agdesteen  
dspnor, medlem

Jostein Olsen  
Fieldmade AS, medlem

Erik Dragset  
Inission AS, medlem

**EKSPORTKONTROLLUTVALGET (EKU)**

Håkon Lindteigen  
Kongsberg Group, leder

Kristin Tandberg Haugsjå  
Kongsberg Defence and Aerospace, medlem

Lonnie Myklebust  
Nammo, medlem

Stein Roger Fiskum  
Kitron, medlem

Morten Foon  
Rheinmetall Norway, medlem

Sylvi Sørensen  
Kongsberg Maritime, medlem

Tone Skulstad  
Thales Norway, medlem

Anita Lintvedt  
GKN Aerospace, medlem

**BÆREKRAFTSUTVALG**

Sissel Solum  
Nammo, leder

Kerry Marie Bommen  
Kongsberg Defence and Aerospace, medlem

Kristoffer Elieson  
T&G Elektro, medlem

Tone Skulstad  
Thales Norway, medlem

Tarald Fidjeland  
Sopra Steria, medlem

Hedda Tomine Berg  
Comrod, medlem

Lynda Haig Thoresen  
Data Respons, medlem

**UTVALG FOR MILITÆRT ROMDOMENE**

Kristian Lium, NAMMO  
Truls Olav Andersen, Eidel  
Torolv Bjørnsgaard, Space Norway  
Stig Sælebakke, KDA  
Thomas Leira, Vake  
Tom Grydeland, Norce Research  
Kjetil Blokkum, Inission

## Vedlegg 6 | Aktivitet

I løpet av 2022 ble det gjennomført 27 åpne arrangementer med deltagelse fra til sammen 156 medlemsbedrifter.

Nesten 80 % av medlemsbedriftene deltok på ett eller flere arrangementer i regi av FSi i 2022.



### ← Medlemsaktivitet 2022

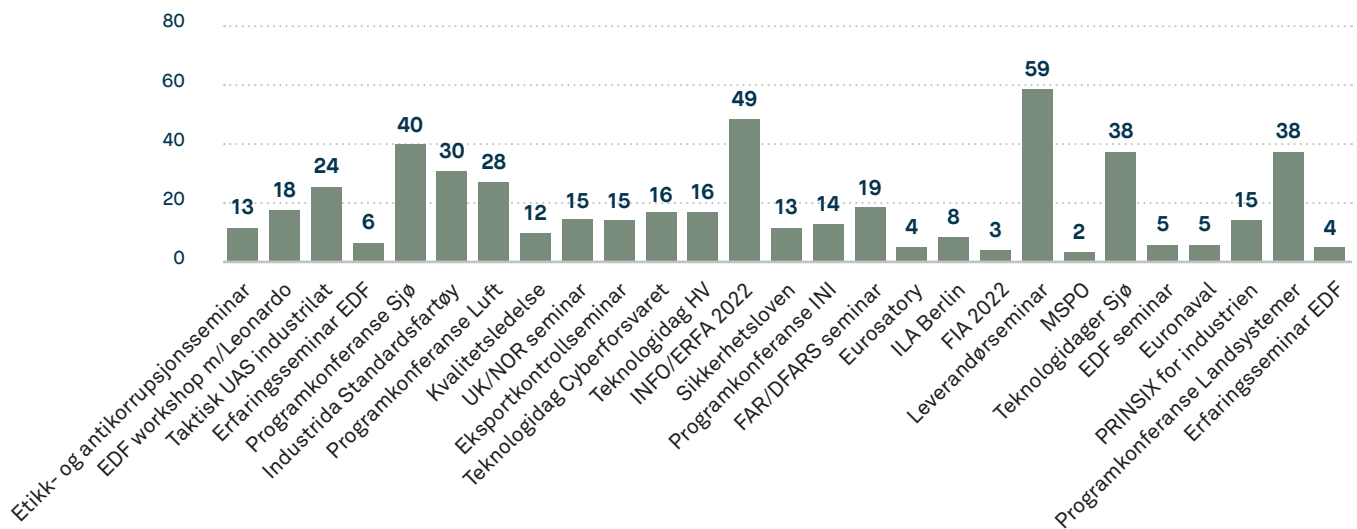
Ikke deltatt

**21 %**

Deltatt

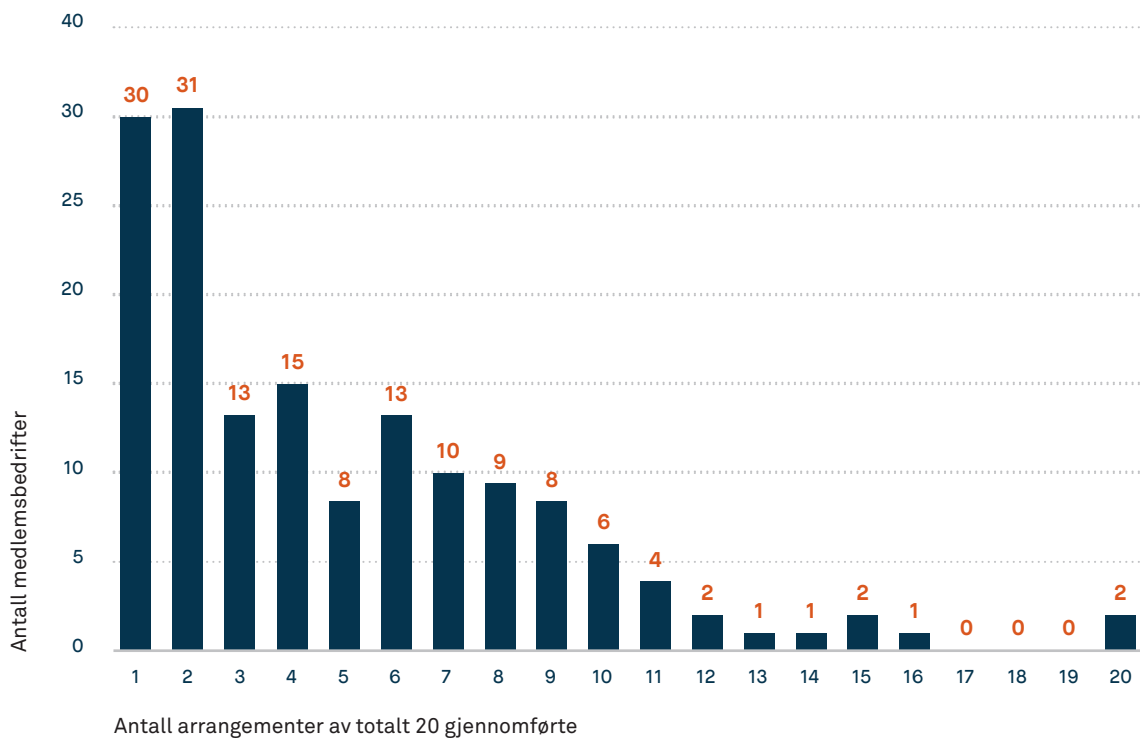
**79 %**

### ↓ Deltakelse fra medlemsbedrifter | Arrangementer 2022





↓ Aktivitetsfrekvens, medlemmer 2022











DESIGN & TRYKK | ETN GRAFISK  
FOTO OMSLAG | NFM GROUP



FSI.NO



**BESØKSADRESSE**

Næringslivets Hus  
Middelthunsgate 27, Majorstuen  
0368 Oslo

**POSTADRESSE**

Postboks 5250, Majorstuen  
0303 Oslo

**KONTAKTINFO**

Tlf.: +47 23 08 80 00  
E-post: fsi@nho.no



FORSVARS- OG  
SIKKERHETSINDUSTRIENS  
FORENING